T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. Neylan Ziyalar

TERÖR SALDIRILARININ BİREYLERİN GÜNDELİK HAYATINA ETKILERİNİN İNCELEMESİ : 10 ARALIK 2016 BEŞİKTAŞ SALDIRISI ÖRNEKLEMİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALE KINCAK

İSTANBUL, 2021

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. Neylan Ziyalar

TERÖR SALDIRILARININ BİREYLERİN GÜNDELİK HAYATINA ETKILERİNİN İNCELEMESİ : 10 ARALIK 2016 BEŞİKTAŞ SALDIRISI ÖRNEKLEMİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALE KINCAK

İSTANBUL, 2021

ÖZET

Terörizm belirli bir temsiliyeti olan simgesel nitelikteki kurbanların ardındaki esas kitleyi etkilemeyi amaçlayan bir suç eylemidir. Bu eylemlerin belirli bir yerinin ya da belirli bir zamanının olmaması, bireylerin savunmasız hissetmesine, suç mağduriyet korkusu geliştirmelerine ve gündelik hayatında bir takım değişiklikler yapmalarına sebep olmaktadır. Bu çalışmada, Spesifik olarak 10 Aralık 2016 Beşiktaş Terör Saldırılarına doğrudan veya dolaylı olarak tanık olan bireylerin yaşamları üzerindeki psiko-sosyal etkileri, toplumda oluşan güvensizlik, bireylerin terör mağduru olma korkusu, bireylerin günlük hayat pratiklerinde davranış değişikleri yapıp yapmadıkları incelenme amacıyla 250 bireye Virtüel Kartopu Örnekleme yoluyla anket uygulanmıştır. Bu çalışma özellikle bireylerin gündelik hayatlarındaki değişikliler ile mağdur olma korkusu kapsamında terörü ele almış olması ve uluslararası bir tehdit olan terörün psikolojik etkilerini incelemesi kapsamında önem arz etmektedir. Bu çalışmanın örnekleminin büyük çoğunluğu 25-34 yaş aralığında, lisans mezunu bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların %54,9'unun saldırı sonrası günlük hayatında davranış değişikliği yaptığı görülmüştür. Araştırma kapsamında yer alan katılımcının %41'i Beşiktaş terör saldırısından önce maçlara gitmekte olduğunu belirtmiştir. Fakat 10 Aralık 2016 terör saldırısı meydana geldikten sonra katılımcıların maçlara gitme oranında %30'lara kadar bir düşüş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %17,3'ünün hala davranış değişikliklerini sürdürmeyi tercih ettiği saptanmıştır. Bu araştırma örneklemin 40,8'i kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Bu çalışmada kadın katılımcıların belirsizlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Terörizm, Ontolojik Güvensizlik,. Mağdur olma korkusu, 2016 Beşiktaş Saldırısı

ABSTRACT

According to the general perspective of terrorism, it is a criminal act aimed at influencing the main audience behind the symbolic victims who have a certain representation. The uncertainity of a specific place or time for these attacks causes individuals to feel vulnerable, to develop fear of being victimized by crime, and therefore; to make some changes in their daily lives. In this study, a questionnaire was applied to 250 individuals who directly or indirectly witnessed the 10 December 2016 Beşiktaş Terrorist Attacks through Virtual Snowball Sampling in order to examine their insecurity in the society and the fear of being a victim of terrorism as well as to understand the psycho-social effects on the lives of individuals and whether they make behavioral changes in their daily life practices. The fear, horror and death that terrorist attacks cause victims to experience results in non-victims to become victims as well. The results of this study are important in terms of analyzing the changes in the daily lives of individuals, the fact that they deal with terrorism within the scope of the fear of being victimized and the psychological effects of terrorism as an international threat. The majority of the temple of this study consists of individuals between the ages of 25-34, undergraduate graduate and who have made changes in their daily life after the Beşiktaş attack. It was observed that 54.9% of the participants made behavioral changes in their daily life after the attack. 41% of the participants in the research stated that they had been to matches before the Besiktas terrorist attack. However, after the December 10, 2016 terrorist attack, there is a decrease in the attendance rate of participants to matches by up to 30%. In addition, it was found that 17.3% of the participants still prefer to october the behavior changes.40.8 of the sample consists of female participants. In this study, it was determined that female participants had higher levels of uncertainty risk perception, terrorism risk perception and behavioral changes after a terrorist attack compared to male participants.

Key Words: Globallization, Terrorizm, Ontological Insecurity Fear of Bing a Vıctim, 2016 Besiktas Attack.

ÖNSÖZ

Bu araştırma sürecinde birçok kişinin desteğini gördüm. Öncelikle araştırma süresince yardımını esirgemeyen, birikim ve deneyimi ile sürekli destek olan danışmanım Prof. Dr. Neylan ZİYALAR'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmayı borç bilirim.

Bu süreçte beni sürekli motive eden arkadaşlarıma ve bu araştırma süresince bana sürekli destek olan sevgili aileme, özellikle bana sürekli yardımcı olan ablam Psikolog Tuba Kıncak'a teşekkür ederim.

Hale KINCAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT ii

ÖNSÖZ iv

İÇİNDEKİLER v

ŞEKİL LİSTESİ vii

TABLO LİSTESİ viii

KISALTMALAR xi

1. Giriş Ve Amaç 1

2. Genel Bilgiler 5

2.1. Terör Kavramı: 5

2.1.1. Terörizmin Tarihçesi 7

2.1.2. Terörizmin Sınıflandırılması 13

2.1.3. Yeni Terörizm ile Eski Terörizm Arasındaki Farklar 14

2.1.4. Yeni Terörizmde Hedeflerin Tespiti 15

2.2. Terör ve Suç Mağduriyeti İlişkisi 16

2.2.1. Bireylerde Terör Mağduru Olma Korkusu 16

2.3. Türkiye'de 2016 Yılında Gerçekleşen Terör Olayları 19

2.4. 10 Aralık 2016 Beşiktaş Saldırısı 21

3. Gereç Ve Yöntem 22

3.1. Evren ve Örneklem 22

3.2. Yöntem: 22

3.3. Evren ve Örneklem Belirlenmesi: 24

3.4. Gereçler: 24

3.4.1. Demografik Form: 24

3.4.2. Terörizm Riski Algısı Anketi (TRA): 24
3.4.4. Araştırma Kapsamında Kurulan Hipotezler 25
3.5. Verilerin Analizi: 25
3.6. Anketlerin Güvenilirlik Analizleri 26
4. Bulgular 28
4.1. Betimleyici Analiz 28
4.1.1. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Analizler 28
4.1.2. Demografik form içerisinde terör saldırısı ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin analizler 29
4.1.3. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin İncelenmesi 32
4.1.4. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeyleri ile Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 32
4.1.5. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi 33
4.1.6. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Terör Saldırısı ile İlgili Sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre İncelenmesi 43
5. Tartışma 55
6. Sonuç 62
7. Kaynakça 65
8. Ekler 74

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil I Terör olayları suç sınıflandırmaları 19

Şekil II Türkiye'de 2016 yılında gerçekleşen terör saldırıları. 20

TABLO LİSTESİ

Tablo I Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri..... 28

Tablo II Katılımcıların Terör Saldırısı ile İlgili sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre İncelenmesi..... 30

Tablo III Katılımcıların Terörizm Risk Algısı ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeyleri 32

Tablo IV Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeyleri ile Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 32

Tablo V Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi..... 34

Tablo VI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi..... 34

Tablo VII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi 36

Tablo VIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Medeni Duruma Göre İncelenmesi 37

Tablo IX Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre İncelenmesi38

Tablo X Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Birlikte Yaşanılan Kişiye Göre İncelenmesi..... 39

Tablo XI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Mesleğe Göre İncelenmesi..... 40

Tablo XII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Meslekte Kolluk Kuvveti Olup Olmama Durumuna Göre İncelenmesi..... 42

Tablo XIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin 2016 İstanbul-Beşiktaş Terör Saldırısı Patlamasını Duyma Durumuna Göre İncelenmesi.....43

Tablo XIV Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Terör Saldırısından Önce Maçlara Gitme Durumuna Göre İncelenmesi.....44

Tablo XV Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Olay Tarihinden Sonra Maçlara Gitmeye Devam Etme Durumuna Göre İncelenmesi.....45

Tablo XVI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Maç Günlerinde Stadyum ve Çevresini Güvenli Bulma Durumuna Göre İncelenmesi.....46

Tablo XVII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Terör Olayından Önce Genel Olarak Maça Giderken Veya Maç Esnasında Stadyum İçinde Saldırı Olabileceği Fikrine Sahip Olma Durumuna Göre İncelenmesi.....47

Tablo XVIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Saldırıdan Sonra Maça Giderken veya Maç Esnasında Stadyum İçinde Saldırı Olabileceği Fikrine Sahip Olma Durumuna Göre İncelenmesi.....48

Tablo XIX Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Kolluk Kuvvetlerine Duyulan Güvende Azalma Olması Durumuna Göre İncelenmesi.....49

Tablo XX Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Saldırısı Sonrasında Günlük Hayatta Değişiklik Yapma Durumuna Göre İncelenmesi..... 50

Tablo XXI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Saldırısı Sonrasında Günlük Hayatta Değişikliğin Süresine Göre İncelenmesi 51

Tablo XXII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Saldırısı Sonrasında Günlük Hayatta Değişiklik Yapma Durumuna Göre İncelenmesi..... 53

Tablo XXIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Saldırı Sonrasında Çevredeki Bazı İnsanlara Şüphe ile Yaklaşma Durumuna Göre İncelenmesi 54

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKT.: Aktaran

ARK.: Arkadaşları

BM: Birleşmiş Milletler

DHKP-C:Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi

ETA: Bask Yurdu ve Özgürlük

(FLQ): Kurtuluş Cephesi

(FKÖ): Filistin Kurtuluş Ordusu

(PFLP): Filistin Özgürlüğü için Halk Cephesi

IRA: İrlanda Cumhuriyet Ordusu

PKK : Partiya Karkeren Kürdistan

TCK : Türk Ceza Kanunu

TAK: Kürdistan Özgürlük Şahinleri

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

1. Giriş Ve Amaç

Terörizm, genel perspektiften ele alındığında, belirli bir temsiliyeti olan sembolik kurbanların ardındaki esas verilmek istenen mesajın ulaşması hedeflenen grup veya topluluğu karşı yapılmış bir suç\terör eylemidir. (Tavas, 1999; Türk & Hamzaoğlu, 2019). Bireylerin yaşamlarında temel gereksinimlerinden biri de Mas1ow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de yer alan güvenlik kavramıdır (Kula & Çakar, 2015). Terör olayları sözü edilen bu güvenlik duygusunu zedelemeye, toplumda kaotik ortamlar yaratarak isteklerini elde etmeye çalışmaktadır (Wilkinson, 2002; Türk & Hamzaoğlu, 2019).

Küreselleşen dünya ile birlikte bireylerin yaşamlarının kendi yaşam alanlarından kilometrelerce uzaklıkta alınan kararlar veya gerçekleşmekte olan hadiselerin şekillenmesiyle de risk ve tehdit algılarında değişime neden olmuştur. Bu değişim güvenlik kavramı için bundan sonra sınırlarının belirlenemeyeceğini göstermektedir. Küreselleşme sürecinin güçlenerek genişlemesi ve derinleşmesi sınırları ortadan kaldırmakta ayrıca sosyal, siyasal ve ekonomik hızlı dönüşümler ile birlikte devlet dışı aktörlerin sayısı ve gücünü de arttırmaktadır (Sevinç & Babahanoğlu, 2019)

Yeni dünya düzenine evirilen terör örgütleri daha güçlü, hızlı ve esnek hareket edebilmekte, değişen temel dinamiklere uyumlu bir yapılanma ile yöntemlerini dizayn edebilmektedir. Bu yöntemler sayesinde terör örgütlerinin saldırıları daha tehlikeli ve taraflar arasında orantısız şiddete neden olan asimetrik terör eylemleri olarak bilinmektedir. Örgütlerin istihbarata, ekonomik kaynaklara daha engebesiz bir şekilde erişebilmesi ve coğrafi kolay hareketlilik sayesinde eylemlerinin etkisi, bireyler ve aktörler için asimetrik tehdit oluşturmaktadır (Sevinç & Babahanoğlu, 2019). Literatür çalışmalarında asimetrik saldırılar, daha zayıf bir grubun/aktörün daha güçlü bir gruba/aktöre karşı yürüttüğü belirsiz şiddet eylemleri şeklinde tanımlanmaktadır (Castells, 2008).

Asimetrik terörizmde aktör/grup, nitelik ve nicelik olarak seçilen esas gruba göre daha ezici bir güce sahiptir. Asimetrik saldırılarda hedefler arasında güç farklılığı nedeniyle genel hedef, zaman ve yöntem açısından ancak sürpriz bir şekilde gerçekleştirilen eylemlerle vurulabildiği, gruplar/aktörler arasındaki güç farklılıklarının avantaj olarak kullanılması, çatışma bölgelerindeki belirsizlik, yapısal tarz ve diğer destekleyici unsurlarla birleşince terör örgütlerinin eylemlerini meşruiyet nedeni olarak görülen bir tür terörizme dayandırmaktadır (Castells, 2008).

Aktörlerin/grupların saldırı ihtimalini öngöremediği mekânları (gece kulübü, stadyum, alışveriş merkezleri) ve zamanı (yılbaşı, derbi, bayram) seçmeleri, yüksek güvenlik tedbirlerine meydan okuyarak düzenlediği saldırılar asimetrik terörizm örneklerindendir. David Rapoport'un dalga teorisine dayanan terörizmin tarihsel süreci birbirini takip eden dört dalgadan oluşmaktadır. Rapoport'un ilk dalgası 1880-1914 arasındaki yılları kapsayan "Anarşist Dalga" olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemin ana hedefi kurulmuş olan ulusal hükümetleri devirerek, yeni siyasi ve ekonomik örgütlenme şekilleri getirmekti (Radil ve Castan Pinos, 2019). ''İkinci Dalga'', 1920'li yıllarda başlayıp 1960'a dek süren dönemi kapsamaktadır. Bu dalga, Anti-kolonyal, sömürge karşıtı dalga olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde yoğun milliyetçi fikir akımlarıyla oluşan gruplar ön plandadır. Örneğin hala günümüzde faaliyetlerini sürdüren Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını savunan İrlanda Cumhuriyet Ordusu/Irish Republican Army (IRA) (Manela, 2007). ''Üçüncü Dalga'' ise 1960 ila 1980 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu dönem de "Sol/Devrimci gruplar ön plandadır ve devlet yetkililerine karşı cezalandırıcı terör saldırıları gerçekleştirmişlerdir. (Radil ve Castan Pinos, 2019; Rapoport, 2001). Rapoport'un son dalgası olan ''Dördüncü Dalga'' ise küreselleşmenin de etkisi ile dini ve etnik kimliklerin birbirleriyle örtüştüğü dönemi kapamaktadır. Rapoport, bu dönem için diğer dalgalardan ayırt edici saldırı taktiklerinin olduğunu dile getirmektedir. Özellikle "intihar bombacılığı" ile

"şehitlik" kavram çerçevelemesi saldırıların ana motiflerindendir (Demir, 2008; Rapoport, 2001). Dördüncü dalga terörizminde Asimetrik Yöntemlerin getirdiği tehdit algısı ile terör eylemleri tahmin edilemeyen, öngörülemeyen bir hal almıştır. Örneğin 11 Eylül olayları, ayrım gözetmeyen tepkilerin ortaya çıkmasına neden olmakla birlikte pek çok milletten insanın ölümü dolayısıyla, eşi benzeri görülmemiş nitelikte bir saldırıdır (Demirci, 2012; Wilkinson, 1977).

Terör olayları veri tabanına göre 1990'lü yılların sonu ve 2000'li yılların başlarında dünya genelinde 30.564 terörist saldırısı gerçekleşmiştir. Kısa bir süre sonra bu veri tabanında aynı yıllarda gerçekleştirilen terör saldırılarının %26.1 oranında artış gösterdiği ve 41.405 saldırı gerçekleştiği bilgisine ulaşılmıştır. Veri tabanına göre terör saldırıları, son 10 yıl içerisinde meydana gelen saldırıların %25'ten fazlasını temsil ettiği bilgisine ulaşılmaktadır. Terörizmin küresel boyutu yanı sıra son yıllarda Türkiye'de de artışa geçen terörizm tehdidi bireyleri de daha fazla etkisi altına almaktadır (Karaçuka & Celik, 20l7). Meydana gelen terör olaylarının toplum içinde yarattığı ontolojik güvensizlik duygusu, terörün bireyleri saldırılara karşı çaresiz bırakması, mağdurların ölüm ve beden sakatlığı gibi durumların oluşabilme ihtimali yanı sıra toplumda psikolojik travmalara neden olduğu da bilinmektedir (Hunter, 1978; Sipahi, 2016). Literatür çalışmalarını incelediğimizde terör saldırılarının, toplumsal travmaları önemli ölçüde etkileyen bazı faktörlerden olduğu bilinmektedir. Terör saldırıları toplumların; kültürel, sosyal ve psikolojik yapısında önemli değişikliklere sebebiyet vermesi yanı sıra toplum içindeki bireylerin psikolojilerini de önemli derecede etkileyebilmektedir.(Öztürk & Derin, 2019) .

Terörist saldırılarının hedef kitlesi genellikle saldırının coğrafik konumu mahiyeti ile saldırı anında orada bulunan kitle ile ilişkilendirilebilir fakat bu kişiler aslında sembolik nitelik taşıyan rastgele seçilmiş kurbanlardır. Hem kurbanların hem de faillerin

ön görülemeyeceği bu tarz saldırılar toplumlarda kaos ve ontolojik güvensizliğe neden olmaktadır (Wilkinson, 2002; Türk & Hamzaoğlu, 2019).

10 Aralık 2016 tarihinde İstanbul'un ilçelerinden Beşiktaş'ta bulunan Vodafone Arena Stadı civarında 45 saniye arayla iki terör saldırısı meydana gelmiştir. Saldırıları **Kürdistan Özgürlük Şahinleri (**TAK) isimli örgüt üstlenmiştir. 29 Temmuz 2004 yılında kurulan bu örgüt, Türkiye'nin metropollerinde, turistik bölgelerinde sivillere, askerî hedeflere karşı bombalı saldırı, intihar saldırısı, sabotaj ve kundaklama türünde saldırılar düzenlediği bilinmektedir (DW, 2019).

Bu çalışmada 10 Aralık 2016 Beşiktaş Terör Saldırılarının bireylerde oluşturduğu ontolojik güvensizlik, terör mağduru olma korkusu, bireylerin terör saldırıları sonrası gündelik hayatlarında yapmış oldukları davranışsal değişiklikler ile bu davranışsal değişikliklerin ne kadar süre devam etmekte olduğu ve bireylerdeki terörizm risk algısı adli bilimsel bir bakış açısıyla incelenecektir

2. Genel Bilgiler

2.1. Terör Kavramı:

Terör ve terörizm bu iki fenomen karıştırılan fakat birbirinden ayrı kavramlardır ve bu sözcüklerin tarihi iki bin yıl öncesine kadar dayanmaktadır.

Terör fenomen kavramı ilk olarak 1789'daki Fransız Devrimi sırasında ortaya çıktığı bilinmektedir. Küreselleşme etkisindeki son dönemin aksine burada Jakobenlerin kullandığı "terör" kavramı günümüze kıyasla daha olumlu bir anlam taşımaktaydı. Tarihsel süreçte Jakobenler'in terör kavramı şiddet içermiyor, aksine barış dolu bir ortam için gerekli bir araç unsur olarak görülüyordu. Modern çağda ise 'terör' ilk kullanım algısından uzakta, negatif bir anlam taşımaktadır (Hoffman, 2017).

Günümüzde terör alanyazında kitlelere korku ve dehşeti yaymak, baskı kurmak, şiddet, siyasal şiddet yahut anarşi anlamlarıyla eşleştirilmektedir. Fakat sadece bu anlam çerçevesinde kavram ilk zamanlara ait bir algı oluşturmaktadır. Terör kavramını saldırı stratejileri ile beraber okuduğumuzda günümüz modernitesinin geliştirdiği bir ürün olduğu da unutulmamalıdır (Laqueur, 1999).

Terör birden fazla tanım içeren fenomen bir sözcüktür. Bu tanımları incelediğimizde terör tanımını herhangi bir amaç için sivillerin veya güvenlik sağlayıcıların vahşi, kural tanınmaz ve ses getirici eylemler ile öldürülmesine dayandırmaktadır. Terör, gerçekleştirilen eylemler ile kendisinin ve propagandasının varlığını duyurma aracıdır. Terörizm ise bu eylemleri aktaran ve geliştirendir. Terör stratejik eylemken terörizm stratejik bir söylem olmakla birlikte ideolojik yönü ağır basmaktadır (Bal, 2006). Silva (2015), çalışmasında terörizmin sistematikliğini ve eylemden ziyade bir yöntem olduğunu vurgulamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde terör kavramı aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır: (Terörle Mücadele Kanunu, m.20)

> *(Değişik birinci fıkra: 15/7/2003-4928/20 md.) Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.*
>
> *(Değişik ikinci fıkra: 15/7/2003-4928/20 md.) İki veya daha fazla kimsenin birinci fıkrada yazılı terör suçunu işlemek amacıyla birleşmesi halinde bu Kanunda yazılı olan örgüt meydana gelmiş sayılır. Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar.*

2.1.1. Terörizmin Tarihçesi

Terörizmin tarihçesi üzerine yapılmış çalışmalara ilişkin incelemeler, terörizme birden çok tanım atfedildiğini göstermektedir. Günümüzde de terörizmin geleceği üzerine yapılmakta olan araştırmalar bu fenomen kavrama ilişkin birden çok tanımlamanın hala yapılmakta olduğunu gösterir niteliktedir. Laqueur (1999), siyasal terörizmi konu edinen çalışmasında terörizmle ilgili 109 ayrı tanım yapıldığını ifade etmektedir. Terörizmin boyutlarının günümüze kadarki değişimi ile birlikte bu kavrama yapılan tanım sayılarının günümüze kadarki süreçte de bir hayli artmış olduğu varsayılmaktadır (Rosenfeld, 2010).

Walter Laquer kendi çalışmasında terörizmin yalın bir ideolojiden ibaret olmadığını aynı zamanda farklı inançlara sahip insanlar tarafından kullanılan bir çeşit strateji olduğunu da vurgulamaktadır. Literatür çalışmalarında da terörizm kavramına yapılan tanımlamalar incelendiğinde ortak bir paydadan yola çıktığı saptanabilmektedir. Terörizm, ilk insanlığın var oluşuna kadar dayandırılmakta ve bu durum terörizm kavramının ilk insanların tarihi kadar eski olduğunun da kanıtlar nitelikte olduğunu göstermektedir (Çitlioğlu ve Dedemen. 2014). Örneğin Laqueur, terörizmin başlangıcını, tarihteki ilk cinayet vakası olarak bilinen Habil'in kardeşi Kabi1 tarafından öldürmesine dayandırmaktadır (Laqueur, 1999; Başeren S, 2006). Çünkü teorik olarak ele alacak olursak Kabi1'in kardeşi Habi1'i öldürme eylemi, temel amacına ulaşmak için seçtiği bir araçtır. Fakat araştırmalarla ulaşılan bulguların içerisinde tarih öncesi çağlarda günümüz modernitesine ayak uyduran terörist kavramı veya terör eylemlerinden bahsedilmemektedir. Dolayısıyla milattan sonraki dönemlerde irdelenmeye başlanılan terörizmin bugün algıladığımız şekline en yakın terörist eylemler, Roma askerlerinin Filistin şehrini işgal etmesiyle radikal bir Yahudi grup olan Sicariilere dayanmaktadır (Kanat, Kodaman, & İren, 2016). Bilinen en eski terör örgütü olarak Sicarii'nin asıl amacı, Yahudilerin Roma yönetiminden kurtulmasıydı. Örgüte ismini,

eylemlerinde kullanılan silahlar vermiştir. Sicarii terimi, grup üyelerinin gizli eylem planları için kullandıkları latince ismi “sicae” olarak bilinen kısa hançerden türetilmiştir (Chojnowski, 2017; Garrison, 2003).

Sicariiler, saldırı eylemlerini gerçekleştirmek için halka açık yerleri, kalabalık şehir merkezlerini, özellikle gün içerisinde insan yoğunluklarının fazlaca olduğu festivaller ve tapınaklarda yaparlardı. Saldırgan genellikle kalabalığa karışır, gizlice seçilen kurban üzerinde ölümcül sarsıntılara neden olacak şekilde saldırılırdı. Kalabalıktan yararlanan terörist dikkat çekmezdi, çünkü katil kalabalığın korkmuş bir üyesi gibi görünerek tepki gösterdi, bu da onun üzerindeki şüpheleri engellerdi. Yapılan bu beklenmedik saldırılar ve faillerin tespit edilememesi halk arasında korkuya neden olmuştur. Tarihsel süreçte Sicariileri, Roma halkına karşı saldırı eylemleri gerçekleştiren diğer fanatik örgütlerden ayrı kılan en önemli özellikleri seçtikleri hedef kitlesidir. Sicariiler, Roma işbirlikçileri olarak kabul edilen Yahudi soylularına ve sadece seçkinlerden oluşan rahiplere saldırı düzenlemekteydi. Hatta Sicariilerin en ses getirici eylemlerinden biri de yüksek rahip Jonathan'ın öldürülmesiydi (Chojnowski,2017 & Mutch, 2006). Sicariiler varlıklarını 7 yıl sürdürmüşlerdir. Grup üyeleri teslim olmak yerine intihar etmeyi tercih etmişlerdir (Tuman, 2009).

Terör gruplarının ilk örneklerinden bir diğeri de Uzak Doğu’da kurulmuş olan Thuglardır. 7. Yüzyıldan 19. Yüzyıla kadar aktif faaliyetleri olan Thuglar, cinayetlerinin büyük çoğunluğu, dini motivasyonları için kurban vermek amacıyla gerçekleştirmektedirler. Thug inancına göre dünyanın dengesi ancak Tanrıça Ka1i'ye kan sunulması ile sağlanabilmektedir. Dünyayı dengede tutabilmek için uzun yaşamalı ve daha çok insan öldürmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Bu inançları gereği de insanları öldürmeyi kutsallaştırmış ve bir ayin teması haline getirmişlerdir (Rapoport, 2001).

Literatüre göz attığımızda örnek terör gruplarından bir başkası ise Haşhaşilerdir. Haşhaşilerin eylemlerindeki başarılar ve tarihte bıraktıkları izle büyük bir üne kavuşmuşlardır Günümüzün İngilizce ve Fransızca'sında Haşhaşin kelimesinden türeyen ve "cani, suikastçı " anlamına gelen assassin (suikastçı) kelimesinin kökeninin Haşhaşilere dayandığı kabul edilmektedir (Kanat, Kodaman, & İren, 2016). Örgüt KuzeyİIran'da dünyaya gelmiş Hassan Sabbah tarafından kurulmuştur. Modus operandisi'ni ele aldığımızda ise Aşırıcı Şii bir kimliğe aidiyetle, 11. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar İran ve Suriye'de faaliyet gösteren örgüt, devletin üst düzey kamu görevlilerini, valilerini ve halifeleri ve Haçlı Seferleri sırasında bölgeye gelen Hıristiyanları hedef almıştır (Rapoport, 2008). Haşhaşiler, bu grupları uyuşturucu ile itaatkâr ve bağımlı bir hale getirerek istediğini elde etmektedir. Haşhaşiler daha çok dağlık alanları üs olarak kullanmayı tercih etmişlerdir. İlk olarak Alamut kalesini 1090 yılında ele geçirilmiş ve daha sonra faaliyetleri doğrultusunda şehir merkezlerine doğru bir yönelim olmuştur. İlk suikastlarından birini de Büyük Selçuklu Sultanlığının baş veziri Nizamülmülk'e karşı gerçekleştirilmiştir (Tuman, 2009).

Bu çarpıcı terör grupları klasik dönem terör örgütlerinin bir kaçıdır. Günümüze paralel olarak anılan terör/terörizm kavramı ise Fransız ihtilali ile tartışılır olmuştur. Modern anlamda bilinen terörizm ilk olarak ihtilalin son dönemlerinde yönetim yandaşları ve asi gruplar tarafından uygulandığı görülmektedir. İhtilal zamanı başkaldıran asi grup, giyotinle halkın önünde idam cezasına çarptırılmış ve bu ceza yöntemi ile halk arasında korku ve endişe havası oluşturulma amaçlanmıştır. Böylece bu dönem ihtilal tarihinde terör rejimi olarak geçmektedir (Türkiye Barolar Birliği, 2006). Bu dönemin ekseninde Rusya'da da Çarlık rejimiyle mücadele etmek için Narodnoya Volya tarafından benimsenen modern anlamdaki terörizm baş göstermektedir. Narodnoya Volya, Halkın İradesi anlamına gelmektedir. Bu grup rastgele şiddet yerine

sembolik eylemlere yönelmiştir. On dokuzuncu yüzyılda Narodnoya Volya, ülkenin baskıcı gücünü temsil eden yönetimindeki kişileri hedef seçmekte ve bunu eylem propagandası haline getirmektedir. Dolayısıyla devletin kendilerine dayattığı eşitsizlik konusunda halkı eğitmeyi ve devrime destek kazanmayı amaçlamış bunun doğrultusunda da 1881'de Halkın İradesi'nin bir üyesi Çar II. Aleksandr'a suikast düzenlemiştir. Bu eylem sonucundan Halkın İradesi, dünyaya devrim için ipuçları vermiştir. Bununla birlikte Londra'da devrimin ciddiyeti için toplanan gurubun tartışma oturumuna temel argümanlar sağlamıştır. Bu siyasi radikal grup, siyah bayrak sembollerinden dolayı Siyah Enternasyonal olarak anılmıştır. Siyah Enternasyonal'in amacı "Enternasyonal Anarşist"i oluşturmaktır. Bu oluşum, hükümetlerin veya monarşinin hâkim olduğu ülkelerdeki sistemlerin yıkılmasını sağlamak ve küresel terör hareketini koordineli yürütmeyi amaçlamaktadır (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

1880 yılı ile Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcı arasında gerçekleşen terör eylemleri dizisi, terörizme esin kaynağının oluştuğu, anarşinin ve küreselleşmenin etkisi olduğu önemli dönemlerdendir. Tarihsel süreç göz önüne alındığında, veliaht prensi öldürme eylemi, Birinci Dünya Savaşı'nın simgesel bir tetikleyicisi olduğu varsayılmaktadır. 28 Haziran 1914'te Bosnalı bir Sırp, ülkesini Avusturya yönetiminden kurtarmak için Saraybosna'ya resmi bir ziyarette bulunan Avusturya Büyük Dükü'nü öldürmüştür (Gürel, 2008).

Terörizm, İkinci Dünya Savaşından sonra günümüzdeki halini almaya başlamıştır. Modern terörizmin başlangıç evresinde, hedef kitlesi olarak daha çok siviller tercih edilmiş ve net mesajlar içeren motifler işlenmeye başlanmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren uluslararası terör saldırıları dünya gündeminde algısal olarak farkındalık oluşturmuştur. Özellikle 1960'lı ve 70'lı yıllar boyunca terörizm ideolojik bir motivasyon kazanmıştır. Buna paralel olarak vatandaşlıktan çıkarılmış veya sürgüne gönderilmiş milliyetçi azınlıkların bu gerekçeleri

evrensel bir ilgi alaka sağlamak için araç olarak kullandığı bilinmektedir (Manela, 2007). Günümüzde uluslararası terörizm döneminin başlangıcını sembolik olarak Filistin Kurtuluş Ordusu (FKÖ), temsil etmektedir. FKÖ, 1948 yılında İsrail adını almış olan öncesinde Filistin olarak bilinen İsrail topraklarında bir devlet kurmak istemiştir. Daha sonralarında ise Filistin Özgürlüğü için Halk Cephesi (PFLP) grubu, 1968 yılında İsrai1'e ait ve Roma'dan Tel-Aviv'e gitmekte olan bir uçağı kaçırmıştır. Önceki yıllarda da ticari uçakların kaçırıldığı görülse de bu girişim politik amaçlı yapılan ilk örnek eylemlerdendir. PFLP grubu bu eylem ile uluslararası bir kriz çıkarmayı ve tüm dünyanın ilgisini çekmeyi hedeflemiştir. PFLP, bu olaydan sonra biri İsviçreli ikisi Amerikan olmak üzere üç ticari uçağı daha kaçırarak uluslararası bir olaya daha imza atmış ve kameralar eşliğinde tüm dünyaya yolcuları indirdikten sonra uçakları imha edişini izletmişlerdir. PFLP grubunun bu girişimi 11 Eylül saldırılarının milletler üstü karakterine benzer özellik göstermesi bu tarz terörist saldırıların ilk örneğidir (Gürel, 2008).

Kara Eylül olarak bilinen Filistinli grup, İsrail hapishanelerindeki Filistinli mahkûmların salınması taleplerinin reddedilmesi üzerine 1972 Münih Olimpiyatlarında İsrail kökenli 11 atleti vahşice öldürmüşlerdir. Faillerin bu eylemleri dünya gündeminde büyük yankı uyandırmış ve bu korkunç saldırı modern terörizmin sınırsızlığını gözler önüne sermiştir. Dünyanın dört bir yanından Olimpiyat Oyunlarını seyreden izleyiciler, kendilerini hem rehinelerin hem de teröristlerin öldürüldüğü vahim bir saldırı eylemine tanıklık ederken bulmuşlardır (Radil ve Castan Pinos, 2019). Küreselleşmenin etkisiyle, diğer milliyetçi gruplar, bu girişimlerden cesaretle kendi çıkarları doğrultusunda benzer tarzda eylemler gerçekleştirmişlerdir. Ekim l970'de, Fransız-Kanadalı isyancı gruplarından Quebec Kurtuluş Cephesi (FLQ), Quebec'in Çalışma Bakanı Pierre Laporte'yi ve İngiliz ticaret temsilcisi James Cross'u kaçırarak rehin almıştır. Ticaret temsilcisi Cross bırakılırken çalışma bakanı Laporte canice katledilmiştir. Alman Kızıl Ordu fraksiyonun ise Alman sanayici Hanns Martin

Schleyer kaçırmış ve öldürmüştür. Saldırılarda hedef olarak bir ticaret temsilcisi ve bir sanayici iş adamının alınması, terörizmin hedef alanı dine ek olarak ekonomik ve siyasi ideolojiye doğru ilerlediği görülmüştür.

Bugün dünyada 50'ye yakın aktif terör örgütü bulunmaktadır. Bu örgütlerden bazıları yıllarca aktif kalabilmesine rağmen hala aynı etkiyi sürdürebildiği söylenemez. 1960'lı yıllarda toprak kazanımı veya bir eyalete sahip olma ideali ile güçlü bir etkiyle ortaya çıkan, IRA, (Irish Republican Army/İrlanda Cumhuriyet Ordusu) ve ETA (Euskadi Ta Askatasuna/Bask Yurdu ve Özgürlük), 1980'li yıllardan sonra azalarak etkisini yitirmeye başladığı görülmektedir. Ortadoğu'da ise özellikle Hamas'ın yüzlerce yıldır var olan terör varlığını farklı örgütler üzerinden sürdürdüğü görülmektedir. El Kaide, Nusra Cephesi, Boko Haram, Hamas, Hizbullah, IŞID vb. Bu terör örgütlerinin neredeyse yarısının Ortadoğu'da dini duygulara göre hareket ettiği bilinmektedir (Kiremitçi, 2014)

Terör saldırılarında tarihsel süreçte dikkat çeken bir diğer gelişme ise, geniş kitleleri hedefleyen ve sonuçları kalıcı hasara veya ölüme neden olan kimyasal, biyolojik ve nükleer saldırı yöntemlerinin kullanılmaya başlanmasıdır. Örneğin Japonya'da ve Tokyo'da sarin gazı kullanılmıştır. 1995'te (Aum Shinrikyo) Yüce Gerçek Tarikatı Tokyo metrosuna sarin gazıyla saldırıda bulunmuş, 12 kişiyi öldürülmüş ve 5.500'den fazla kişiyi yaralandığı bilinmektedir. Bu saldırı olayı, ilk kimyasal silah kullanımı olmamasına rağmen, 40.000 tarikat mensubunun toplu olarak katledildiği toplu bir eylem olduğu için yeni bir terör türü olarak tanımlanmıştır. Bu gazın devlet dışı grupların kullanımına sunulması nedeniyle terörizm yıkıcı etkisi artarak devam ettiği görülmektedir (Kiremitçi, 2014). Özellikle teknolojinin yaygınlaşması, terör gruplarında ki ideolojik değişimlerle birlikte etki alanlarını genişletecek yöntem arayışları içerisinde olduklarını göstermektedir. Terörizmin geniş bir coğrafyayı etkisi altına alma ve

tehdit durumu, bir bakıma uluslar üstü düzeye ulaştığını düşündürmektedir. Bunun sonucu olarak terörün kapsamının ve sınırlarının tamamen değiştiği anlaşılmaktadır

2.1.2. Terörizmin Sınıflandırılması

En erken dönemden son döneme kadar yapılan araştırmalar, terörü iki temel boyuta ayırmamızı sağlamaktadır: Uygulamaya göre terörizm ve amaca göre terörizm. Bu iki temel boyut kendi içinde alt bölümlere ayrılmıştır. Terörizm, uygulama tipleri; kitle imha silahları terörizmi (nükleer, biyolojik ve kimyasal terörizm), intihar saldırıları ve bombalı saldırılar üzerine kuruludur. Terörizmin amaca göre sınıflandırılması; Etnik terörizm, dini terörizmi ve ideolojik terörizmi kapsamaktadır (Yeniçeri & Dönmez, 2008)

Soğuk Savaş'tan önce terörizm faaliyetleri sembolik bir eylem; "bir insanı öldürmek ve milyonları terörize etmek" için işlevsel bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir (Demirci, 2012). Özellikle 11 Eylül Amerika saldırılarından sonra terörizm kuralları değişmiş ve terör eylemlerinin doğası toplu katliamlara dönüşmeye başlamıştır. Bu değişim ve dönüşüm evresine, kitle imha silahlarının kullanım tehdidi ve nükleer terörizmin ortaya çıkması da katkı sağlamıştır (Demirci, 2012). Terör saldırıları için oldukça etkili kitle imha silahları olarak bilinen kimyasal, radyolojik, biyolojik ve nükleer silahlar çok daha yüksek sayılarda ölümlere sebebiyet verdiği bilinmektedir (Henderson, 1998). 1995 yılında teröristler ilk kez kitle imha silahları ile bir saldırı gerçekleştirmiştir. Aum Shinrikyo terör örgütü, Tokyo metrosunda "Sarin" adlı kimyasal maddeyi kullanarak toplu bir katliama neden olmuştur (Demirci, 2012).

Kitle imha silahları ile bir diğer saldırı, ABD’deki 11 Eylül 2001 tarihli saldırıların hemen sonrasında Florida'daki American Media Inc.'e, ve diğer medya-siyasi liderlerine, şarbon bakterisi içerdiği belirtilen mektuplar gönderilmiştir. Amerika’da, şarbonlu mektuplar

nedeniyle 17 kişi hastalanmış ve 5 kişi de hayatını kaybetmiştir. Bu tür saldırılar Amerikan halkı arasında büyük bir korkuya neden olduğu bilinmektedir (Kiremitçi, 2014).

Terör uygulama yöntemlerinden bir diğeri intihar saldırılarıdır. Bu yöntemin kullanılarak gerçekleştirildiği bir çok saldırı bilinmektedir. Özelikle Hizbullah, El Kaide, PKK, ve Hamas, gibi terör örgütleri bu yöntemi kullanmayı tercih etmektedirler (Yeniçeri & Dönmez, 2008: Roman, 2002).

Terörizmi amaçlarına göre ele aldığımızda ise etnik terörizm, dini terörizm ve ideolojik terörizm olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Belirli bir etnik kökene, ideolojiye veya dini motivasyona sahip terör grupları, amaçları doğrultusunda ideolojilerini sürdürmek ve etkili kılmak için terör eylemlerini gerçekleştirirler. Türkiye'de etnik terör grupları sınıflandırmasına PKK(Partiya Karkeren Kürdistan) bir örnekken, ideolojik terör grubu olarak da DHKP-C (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi) örnek olarak bilinmektedir. Dini terörizm için 1980'li yıllarda Hizbullah terör örgütü, 90'larda Hamas ve El Kaide gibi aşırılık yanlısı dini grupların saldırı eylemleri gösterilebilmektedir (Yeniçeri & Dönmez, 2008).

2.1.3. Yeni Terörizm ile Eski Terörizm Arasındaki Farklar

Tarihsel süreçte terörizm kavramına yapılmış olan birden fazla tanımlamanın, hangisi kabul görülürse görülsün birçok bilim insanı, hükümet analisti ve politikacı 1990'ların ortalarından itibaren terörizmin doğası gereği yeni bir dönüşüme girdiğini iddia etmişlerdir. Bu dönüşümle birlikte ‘eski’ terörizm kavramına ek olarak çeşitlik gösteren aktörleri, stratejileri, motivasyonları ve eylemleri kapsayan yeni bir tanımlama getirmişlerdir. Dünya farklı katılımcıları, motivasyonları, hedefleri, stratejileri ve eylem planlarını içeren 11 Eylül de dahil olmak üzere “yeni” terörizm kavramının doğuşuna tanık olmuş ve o zamandan beri, bu yeni terör biçimi kuşkusuz büyük ölçüde ön plana çıkarak dünyanın ana sorunu haline gelmiştir. Terörün "yeni" terimi özellikle 1990'ların ortalarında çıkmış ve

bununla birlikte yeni rolünün vurgulanmasının en önemli nedeni bireylerde oluşturduğu hem fiziksel hem de duygusal tahribat kaynaklı olduğu bilinmektedir. Walter Laqueur, "terörizmin karakterinde devrim olmasa da radikal bir dönüşüm yaşandığını" öne sürmektedir. Bruce Hoffman ise 'yeni terörist' kavramı için "daha tanıdık 'geleneksel' terörist gruplardan çok daha farklı ve potansiyel olarak çok daha ölümcül bir tehdidi temsil ettiğinden bahsetmektedir (Spencer, 2006).

Yeni terörizmin özelliklerini ele alacak olursak; ilk olarak, teröristlerin eskiye kıyasla daha rahat bir şekilde uluslararası alanda dolaşımda olduğu bilinmektedir. İkinci olarak, eski terörist yapıların baskın hiyerarşi sırasına olan bağlılıktan ziyade, gevşek bir örüntüde oluşturulmuş dolaşım ağlarında faaliyet göstermekte oldukları farkedilmiştir. Üçüncü bir farklılık olarak, yirminci yüzyılda siyasi ve ulusalcı ideolojilerden ziyade temel olarak dini saiklerle hareket etmekte oldukları görülmektedir. Dördüncü bir farklılık ise terör gruplarının mümkün olduğunca kitle imha silahlarını eylemlerinde kullanma çabaları ile beraber hala daha çok sayıda insan öldürebilecek silahlar arayışında oldukları bilinmektedir. Beşinci bir diğer farklılık, teröristler hedef kitlesini seçerken herhangi bir hassasiyet göstermemekle beraber kurbanları rastgele seçme eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir (Duyvesteyn, 2004).

2.1.4. Yeni Terörizmde Hedeflerin Tespiti

Yeni dönem terörizmin en belirgin özelliklerinden biri, geleneksel teröristlere kıyasla kurban seçiminde ki ahlaki hassasiyetleri paylaşmamalarıdır (Martin, 2017). Geleneksel teröristler mesajları için hedef aldığı kurbanlarını seçerken son derece titiz tutumlar içerisinde hareket etmektedirler. Walzer'in geleneksel terör failleri, eylemlerinde hedef seçtikleri kişilere ilişkin üçlü bir ayrım atfetmektedir: "*Öldürüle bilirliğin özetleyici skalası*" Bu ayrıma göre; zalim olarak bilinen bir gruba ait kamu görevlileri öldürülebilir. Bununla beraber devletin hizmetindeki, emir kulu olan sağlık personeli ve öğretmenler gibi diğer mesleklerden

kişiler ise üzerine daha çok düşünülmesi gereken bir kategori oluşturmaktadır. Üçüncü kategori ise daha spesifik özelliklere sahip kişiler oluşturmaktadır. Bu kişiler öldürülmemelidir çünkü bu kişiler tutumlarını değiştirmesi herhangi bir amaca hizmet etmediği gibi onları öldürmek ahlaki değildir (Martin, 2017). Walzer'ın bu üçlü ayrımını Rusya'da 19. Yüzyılın sonlarında ki terörist eylemlerinde rastlamaktayız. Bu ayrımların gözetildiği terörizm faaliyetlerinde belirli kişileri öldürmeyi, belirli bankaları soymayı ve belirli şahısları rehin almayı hedefledikleri bilinmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasını Walzer'ın üçlü ayrımı yönünden ele aldığımızda ise düşman algısı, hedeflerin meşruiyeti ve ne tür silahların kullanılacağı tartışmalarının olduğu görülmektedir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru terörist saldırılarının hedeflerinde genel olarak sivillere yönelik öngörülemeyecek eylemler ile uluslararası krizler meydana getirme çabası görülmektedir. Artık terörizmin yeni halinde savaşçı aktör gruplar ile savaşçı olmayanlar arasında ayrım yapılamayacak asimetrik bir güç dengesizliği oluştuğu anlaşılmaktadır (Spencer, 2006).

IŞID mensuplarından Ebu Muhammed el-Adnani'nin 2014'te verdiği bir mesajda "*Eğer kafir bir Amerikalıyı, Avrupalıyı, özellikle hain ve pis bir Fransız'ı, Avustralyalıyı veya bir Kanadalıyı, kafirlerin savaşındaki herhangi bir kafiri, öldürebiliyorsan, Allah'a sığın ve her ne şekilde, nasıl olursa olsun onu öldür."* ifadelerini kullanmıştır (Kurt, 2019). 2015 Aralık ayında gerçekleşen ABD'nin eyaletlerinden Kaliforniya'da IŞID mensubu oldukları belirlenen bir çiftin, yardıma muhtaç, engellilere hizmet sağlayan bir kurumu hedef almış ve 14 kişinin hayatını kaybetmesine sebebiyet vermiştir ("11 Eylül'den Bu Yana Terör, 2016).

2.2. Terör ve Suç Mağduriyeti İlişkisi

2.2.1. Bireylerde Terör Mağduru Olma Korkusu

Terör kişilerin yaşam hakkını ve güvenliğini tehdit eden çok yönlü bir eylemdir. Terörizm, toplumda korku ve panik havası oluşturmak ve insan hayatını şiddetle tehdit etmeyi

amaçlamaktadır (Tüzüner vd., 2012). Crenshaw (1986)'ın da belirttiği gibi terörist eylemlerin ana bir işlevi, hedef toplum içinde korku ortamının oluşmasını sağlamaktır. Toplum içinde baş gösteren terör mağduru olma korkusu aslında teröristlerden veya terör saldırısında fiziksel açıdan zarar görmekten çok ortaya çıkardığı stres, kaygı ve endişe gibi ruhsal sorunlar, sosyal ve politik sorunlar ile yerel ölçekte bu sorunlarla baş etme gibi sıkıntılardır (Aly ve Green, 2009).

Terör korkusuna dayalı bu sosyo-psikolojik durum, hiç şüphesiz algılanmış savunmasızlık, mağduriyete ilişkin geçmiş tecrübeler ve medya etkisi gibi unsurlarla da pekiştirilmektedir. Algılanmış savunmasızlık, insanların fiziksel olarak yeterli savunma olanaklarına ilişkin algılarıdır. Suç korkusu da bu algı ile doğrudan ilişkilidir (Katz vd., 2003; Irmak & Kâhya, 2014). Bu nedenle, kadınlar, yaşlı insanlar ve toplumdaki diğer kırılgan gruplar, kendilerini savunmada yetersiz kalabileceklerinden toplumdaki diğer gruplara göre daha fazla suç mağduru olma korkusuna sahiptirler (Skogan, 1986). Herhangi bir terör saldırısında sivil halkın kendini koruma ve savunma ihtimali çok düşük olduğu için bu durum, bireylerde terör korkusu veya terörizm mağduru olma endişesi şeklinde kendini göstermektedir. Medyada özellikle teröristlerin masum insanları katlettiği görüntülerin gösterilmesi, teröre karşı kin ve nefreti arttırmakla birlikte terörizm korkusunu da arttırmaktadır (Forst, 2007). Bu bağlamda, terör korkusu, medyanın da devreye girmesiyle sosyal bir inşa sürecinin neticesinde ortaya çıkmaktadır (Altheide, 2006).

Terör korkusu hangi etkenle pekiştirilirse pekiştirilsin, terör eylemleri bireyler üzerinde ve toplumsal hayatta farklı değişikliklere sebep olmuştur. Uluslararası terör korkusu, dünyanın diğer yerlerinde yaşayan halklar üzerinde dorudan bir etki yapmamış olsa da zihinlerde böyle bir olgunun yerleşmesine yol açmıştır. Kamuoyu bu gibi korku tetikleyiciler tarafından şekillenmekle birlikte genel olarak bakıldığında, suç mağduru olma korkusu sosyal ve ekonomik yaşantıyı olumsuz etkilemekte ve yaşam kalitesini azaltmaktadır (Grabosky,

1995). Weber'e göre (2006) terörist bir eylemi tecrübe eden bireylerin psikolojik problemlere daha yatkın olduklarını ileri sürmektedir. Bu sorunların başında gelen sürekli endişe, bireyleri riskten uzaklaşmaya motive ederek onları daha az riskli seçimler yapmaya yönlendirmektedir.

11 Eylül saldırılarından sonra Manhattan ve çevresinde yapılan çalışmalarda insanların havayolu ile yolculuk planlarını iptal ettikleri ve hatta toplu taşıma araçlarını kullanmaktan kaçındıkları görülmüştür. Bu bağlamda, terör eylemleriyle sergilenen şiddet ve ortaya çıkan şiddet görüntüleri nedeniyle insanlar tekrar terör mağduru olma ihtimalini düşünerek, yaşam alanlarından uzaklaşmayı ve hatta göç etmeyi bile tercih etmektedirler (Şimşek, 2007; Irmak & Kâhya, 2014).

Türkiye'de son yıllarda ağırlıklı olarak sivilleri hedef alan birçok terör saldırısı gerçekleşmiştir. Bu saldırılar; Ankara Tren Garı (2015), Kızılay (2015), İstiklal Caddesi (2016), Sultan Ahmet (2016), Atatürk Havalimanı (2016) ve Reina (2017) gibi yoğun sosyal ortamların tercih edilmesi bireylerde terör mağduru olma korkusunu da arttırmıştır .Bu tarz saldırılar sonrası doğrudan veya dolaylı olarak saldırılara maruz kalan bireyler de kalabalık alanlara girmekten kaçınma ve gündelik hayatlarında ki rutin aktiviteler de kısıtlamalar yaptığı saptanmıştır.

Terör eylemine maruz kalan veya tanık olan mağdurlar terörizmden ve savaş travmasından eşit derecede etkilenmez. Bu noktada olayın türü, ciddiyeti, sonuçlarının boyutu, mağdurun olaya yakınlığı, olayın nerede veya kiminle yaşandığı ana belirleyicilerdir. Son yıllarda ülkemizde yaşanan terör olayları birçok insanı çeşitli şekillerde etkilemiş ve yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Bu durumun en temel insan ihtiyaçlarından biri olan güvenlik duygusunu zayıflatacağı ve etkin bir şekilde ontolojik güvensizliği de oluşturacağı gözlemlenmiştir. Terörist eylemlerin başka bir önemli çıktısı da ruhsal sorunlardır. Ruhsal sorunlar bedensel yaralanmalar kadar ölümcül olmamasına rağmen uzun sürmesi ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemesi nedeniyle çok önemlidir. Bununla birlikte insanların günlük

yaşamlarına, geleceğe yönelik umut ve beklentilerine ciddi anlamda zarar verebilmektedir (Eker, ve diğerleri, 2008)

2.3. Türkiye'de 2016 Yılında Gerçekleşen Terör Olayları

Karamanoğlu, (2016) ''Terör Olaylarının İstatistiksel Analizi: Türkiye Örneği'' çalışmasında terör olayları üç ana başlık altında tasnif etmiştir. Buna göre terör olayları Güvenlik Güçleri İnisiyatifinde , Terörist İnisiyatifinde ve Diğer Olaylar olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Bu ana başlıklar altındaki ayırımlar Şekil-1'dedir.

Güvenlik Güçleri İnisiyatifinde	Çatışma
	Yakalama
	Silah, mühimmat ve malzeme ele geçirme
	Mayın ve patlayıcı madde bulma
	Teslim olma
	Diğer terör olayları
Terörist İnisiyatifinde	Silahlı saldırı
	Pusu
	Sabotaj ve kundaklama
	Taciz ateşi
	Mayına basma
	Patlayıcı madde kullanma
	Yol kesme
	Adam kaçırma
	Yağmalama
Diğer Olaylar	Diğer olaylar
	Toplum olayları
	Genel emniyeti ve asayişi etkileyecek öldürme/yaralama olayları
	Muhtelif olaylar

Şekil I Terör olayları suç sınıflandırmaları

(Karamanoğlu, 2016)

Öksüz ve Batu, (2017) ‘’Kriz İletişimi Ve Turizm: 2016 Yılı Terör Saldırıları’’ adlı çalışmasındaki verilere göre 2016 yılında Türkiye’de 27 tane terör saldırısı olmuştur. Bu saldırılarda 336 kişi hayatını kaybetmiş ve 1513’ten fazla kişi de yaralanmıştır. Şekil 2’de görüldüğü gibi Türkiye'nin 2016 yılında birçok bölgesinin farklı alanlarında birden fazla terör eylemi gerçekleşmiştir.

Şekil II Türkiye’de 2016 yılında gerçekleşen terör saldırıları.

(Öksüz & Batu , 2017)

Tarih	Yer	Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı	Saldırı Şekli
12 Ocak 2016	İstanbul-Sultanahmet	13	56	Canlı Bomba
14 Ocak 2016	Diyarbakır-Çınar	5	39	BombaYüklü Araç ve Silahlı Saldırı
12 Şubat 2016	Ankara-Merasim Sokak	29	61	-
13 Mart 2016	Ankara-Kızılay	37	125	Bomba Yüklü Araç
19 Mart 2016	İstanbul-İstiklal Caddesi	4	36	Canlı Bomba
31 Mart 2016	Diyarbakır-Otogar	7	27	Bombalı Saldırı
27 Nisan 2016	Bursa-Ulu Cami	-	13	-
1 Mayıs 2016	Gaziantep-Emniyet Müdürlüğü	3	22	Bomba Yüklü Araç
12 Mayıs 2016	Diyarbakır-Sur	7	27	Bombalı Saldırı
7 Haziran 2016	İstanbul-Vezneciler	11	36	Bomba Yüklü Araç
8 Haziran 2016	Mardin-Midyat	6	34	Bomba Yüklü Araç
28 Haziran2016	İstanbul-Atatürk Havalimanı	43	239	Canlı Bomba
1 Ağustos 2016	Bingöl-Havalimanı Çevre Yolu	7	-	Bombalı Araç
10 Ağustos 2016	Diyarbakır-Mardin Yolu	5	12	Bombalı Araç
10 Ağustos 2016	Mardin-Kızıltepe	1	18	Bombalı Araç
16 Ağustos 2016	Diyarbakır-Çınar	6	39	Bombalı Araç
17 Ağustos 2016	Van-Polis Merkezi	3	71	Bombalı Araç
18 Ağustos 2016	Elazığ-Emniyet Müdürlüğü	5	217	Bombalı Araç
20 Ağustos 2016	Gaziantep-Sokak Düğünü Saldırısı	54	91	Bombalı Araç
26 Ağustos 2016	Şırnak-Cizre	11	78	Bombalı Araç
12 Eylül 2016	Van-Ak Parti İl Başkanlığı	-	48	Bombalı Araç
6 Ekim 2016	İstanbul-Yenibosna	-	10	Bombalı Araç
4 Kasım 2016	Diyarbakır-Bağlar Saldırısı	3	45	Bomba Yüklü 11 Araç
24 Kasım 2016	Adana-Valilik Saldırısı	2	33	Bombalı Araç
10 Aralık 2016	İstanbul-Beşiktaş	44	155	Bomba Yüklü Araç ve Canlı Bomba
17 Aralık 2016	Kayseri-Atatürk Bulvarı	14	56	Bomba Yüklü Araç

2.4. 10 Aralık 2016 Beşiktaş Saldırısı

10 Aralık 2016 Beşiktaş saldırıları, yerel saatte 22:29 sularında İstanbul'un Beşiktaş ilçesindeki Vodafone Park yakınında ve Maçka Demokrasi Parkı içinde gerçekleştirilen iki ayrı bombalı saldırı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk saldırı; Vodafone Arena yakınlarındaki, "Beleştepe" olarak da adlandırılan yerde gerçekleştirilmiştir. Teröristler maçın bitiminden yaklaşık bir buçuk saat sonra çevik kuvvet polislerinin toplanma yerinde bomba yüklü bir aracı el düzeneği ile patlatmışlardır (NTV, 2016).

İkinci saldırı, ilk saldırıdan 45 saniye sonra bir canlı bomba saldırganının Maçka Parkı içerisinde polisler tarafından fark edilmesi sonucu üzerindeki patlayıcı maddeleri infilak ettirmesiyle gerçekleştirildi.

Saldırılar sonucunda 39'u emniyet personeli ve 7'si sivil vatandaş ile birlikte 2 canlı bomba saldırganı hayatını kaybetti, 166 kişi de yaralanmıştır (Deutsche Welle, 2016).

Vodafone Arena stadı yakınlarında gerçekleştirilen ilk bombalı saldırı, Chevrolet Aveo marka araca yerleştirilen 400 kilogram TNT-RDX-PETN karışımı patlayıcı ie gerçekleştirilmiştir. Ayrıca güvenlik güçleri yaptığı açıklamada, araçtaki bombanın etkisini arttıran üçüncü bir kimyasal madde izine rastlandığını belirtmiştir (Aydın, 2016).

Saldırıdan ertesi günü 11 Aralık 2016'da **Kürdistan Özgürlük Şahinleri** (TAK) örgütünden eylemlerin sorumluluğunu üstlendiğine dair bir bildiri ile açıklama yayınladı (Deutsche Welle, 2016).

3. Gereç Ve Yöntem

3.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni 10 Aralık 2016 saldırı tarihinde İstanbul'da bulunan tüm bireyleri kapsamaktadır. Örneklem grubu ise anılan tarihte Vodafone Arena Stadında, Maçka Demokrasi Parkında yahut İstanbul'un çeşitli semtlerinde bulunan bireylerdir. Bu çalışmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemleri arasından, Virtüel Kartopu Örnekleme yönteminin kullanılması uygun görülmüştür.

3.2. Yöntem:

Virtüel Kartopu örneklemesi, bir araştırmacıya sürekli genişleyen bir potansiyel bağlantılar kümesi sağlamak için, belirlenen katılımcıları sosyal ağların yardımıyla daha geniş anlamda inceleme fırsatını sunar (Spreen, 1992). Bu süreç, ilk örnek ile aynı hedef popülasyondaki diğerleri arasında bir 'bağ' olduğu varsayımına dayanır ve bir tanıdık çemberi içinde bir dizi sevk yapılmasına izin verir (Berg, 1988).

Virtüel Kartopu Örneklemesi, tanımlayıcı araştırmalarda, özellikle katılımcıların sayısının az olduğu veya teması başlatmak için yüksek derecede güven gerektiren çalışmalarda (ulaşılması zor/dahil edilmesi zor) yararlı bir metodolojidir (Baltar ve Brunet, 2012). Bu yöntem, çok çeşitli veri toplanması için kişilere ve hassas durumlara odaklanmakta ve evrene, bu kişi ve hassas durumları takip ederek ulaşmaktadır (Baltacı, 2018). Virtüel Kartopu Örneklemesi, hedef nüfusa ulaşmak için elverişli bir yöntem olarak kullanılır. Ayrıca sayılması zor olan bireylerden oluşan bir popülasyon hakkında çıkarımlar yapmak için geçerli bir metodoloji olarak uygulanabilir (Snijders, 1992).

Virtüel Kartopu Örneklemesi, bazı yazarlar tarafından Zincir Sevk Örneklemesi olarak da adlandırılır, sosyolojik araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Berg, 1988). Burada öncelikle evrene mensup birimlerden kişilerle online topluluk sitelerinin yardımı ile

iletişim kurulacaktır. İletişim kurulan kişilerin yardımı ile bir diğer birime ulaşılarak gidecektir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Bu araştırmada veri toplama işlemi için gereç olarak nicel araştırma tekniklerinden anket tercih edilecektir. Anket yaygın kullanımda olan veri toplamayı sistematikleştiren yöntemlerdendir. Sosyal bilim çalışmalarından sık sık kullanılmakta olan yöntemlerden biri olması ve yapılacak çalışmada da toplanmak istenen verilere ulaşmayı en etkin ve hızlı sağlayabileceği açısından anket tekniğinin kullanılması tercih edilecektir (Ekiz, 2003). Çalışma için seçilen anketler, internet üzerinden Google form yardımı ile oluşturularak katılımcılara bir link üzerinden cevaplanması için dağıtılacaktır.

Online anketlerin farklı formatlarda uygulama esnekliği veya birçok versiyona sahip olma özelliği bulunmaktadır. Ayrıca online anketler, veri toplama ve işleme süresini en aza indirerek zamanı verimli bir şekilde yönetebilirler. Katılımcılar açısından değerlendirildiğinde online anketler, uygulamayı daha çekici ve kolay hale getiren teknolojik yeniliklerdir. Online anketlerde katılımcılar kendileri için uygun bir zaman diliminde, baskı altında hissetmeden cevap verebilirler. Bunların dışında online anketler yanıt oranını artırır, çünkü yanıt verenleri takip etmek daha kolaydır ve ankete katılanlar, soruları çalışma tasarımcısının amaçladığı sırayla cevaplar ve katılımcıların kendileri için özel olan soruları yanıtlamasını kolaylaştırırlar (Evans, & Mathur, 2005).

Katılımcıların anket form linkini zincirleme bir şekilde birbirlerine iletmesi onam formunda rica üzerine belirtilecek ve araştırma sonucunda yeterli veriye ulaşıldığı kanaatine varılınca da araştırmanın veri toplama aşaması tamamlanacaktır. İlk kişiye sosyal medya platformundan ulaşılacak ve daha sonra diğer birimlere zincirleme şekilde aktarılacaktır. Bu çalışmanın verileri 2019 ile 2021 yılları arasında toplanarak analiz edilmiştir.

3.3. Evren ve Örneklem Belirlenmesi:

Çalışmanın örneklem sayısını belirlemek için Vodafone Park resmi sitesinden stadyumun kapasitesi ve stadyum çevresinde bulunanlar için tahmini bir hesapla yaklaşık kişi sayısı 50.000 olarak alınmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004) Örneklem büyüklük tespit tablosuna göre +-0.05 örnekleme de hata payıyla 245 kişi alınması gerektiği yola çıkılarak bu sayı 250 kişi olarak belirlenmiştir.

3.4. **Gereçler**:

Katılımcılara, araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, Yeniçeri ve Dönmez (2008) tarafından hazırlanan Terörizm Riski Algısı Anketi (TRA) ve T. Katgı (2017) tarafından hazırlanan Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler anket formları, Google Formlar üzerinden uygulanacaktır.

3.4.1. Demografik Form:

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan bu formda katılımcılara; cinsiyetleri, doğum tarihi, medeni durumu, mesleği, ikamet ettiği semt, olay anında tam olarak nerede bulunduğu, maça gitme alışkanlıkları, kimlerle maça gitmeyi tercih ettikleri, olay sonrası hayatlarına kısıtlama getirip getirmedikleri, günümüz koşulunda bu kısıtlamalara devam edip etmedikleri gibi sorular sorulacaktır.

3.4.2. Terörizm Riski Algısı Anketi (TRA):

Terörizm Riski Algısı Anketi Yeniçeri ve Dönmez (2008), tarafından alanyazındaki çeşitli araştırmalardan yola çıkılarak, kişilerin terör eylemlerine maruz kalma olasılıkları ile ilgili risk değerlendirmelerini ölçebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu ölçüm aracını Yeniçeri ve Dönmez (2008), Yakın Çevre, Sosyal Kimlik ve Belirsizlik, olmak üzere 3 alt bileşene ayırmıştır. TRA, 15 maddeden oluşmakta ve her biri 5'li Likert tipi barındırmaktadır.(5= Tamamen katılıyorum, 1= Hiç katılmıyorum.) Bu çalışmada Yeniçeri ve Dönmez'in izni ile kullanılacaktır.

Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler Anketi:

Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler Anketi T. Katgı (2017) tarafından 13 Mart 2016 Ankara-Kızılay Terör Saldırısı sırasında ve saldırı ardından bireylerin davranışsal değişikliklerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çalışmada katılımcılara 10 Aralık 2016 İstanbul'da gerçekleşen terör saldırısının ardından Beşiktaş'a gitmek, alışveriş merkezlerine gitmek, metroya binmek, kalabalık yerlere gitmek, çevrelerinden duydukları yeni bomba ihbarlarına göre ihbarda konu edilen yerlere gitmekle ilgili kaçınma davranışları sorulmuştur. Beş madde, evet ve hayır seçenekleriyle cevaplanacaktır. Bu çalışmada söz konusu anket T. Katgı'nın izni ve bilgisi dahilinde Beşiktaş saldırıları kapsamında uygulanacaktır.

3.4.4. Araştırma Kapsamında Kurulan Hipotezler

Hipotez 1: Terör saldırısı sonrası bireylerin, terör saldırısı mağduru olma korkusu sebebi ile günlük hayat pratiklerinde davranış değişiklikleri yaptığı bilinmektedir.

Hipotez 2: Bireylerin terör saldırıları sonrası yapmış oldukları davranışsal değişiklikler ile terörizm risk algıları arasında ilişkisel bir bağ vardır.

Hipotez 3: Terör saldırısı sonrası davranışsal değişikler yapma durumu bireylerin demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 4: Terör saldırısının gerçekleştiği mekanının sahip olduğu stratejik konum, bireylerin terör saldırısı mağduru olma korkusunu ve mağduriyet riskini arttırmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi:

Elde edilen değişkenlerin normal dağılıma uyup uymadığı çarpıklık ve basıklık katsayıları ile test edilmiştir. Normal dağılıma uyan değişkenler ortalama ve standart sapma

değerleri ile verilmiştir. İki grup arasındaki farkların analizinde "Bağımsız Örneklem t-Testi", 3 veya daha fazla grup arasındaki farklar için "Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA)" testi kullanılmıştır. ANOVA testinden sonraki ikili karşılaştırmalarda (post hoc) varsayımları sağlanması durumuna göre "Tukey" ve "Tamhane" testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler "Pearson Korelasyon Katsayısı" ile incelenmiştir.

İstatistiksel analizler IBM SPSS Statistics 22.0 programında yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 alınmıştır.

3.6. **Anketlerin Güvenilirlik Analizleri**

Bu çalışma grubu için kullanılan Terörizm Risk algısı Anketi'nin iç tutarlılık katsayısı Crα = 0,821, terörizm risk algısı anketinin belirsizlik alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı Crα=0,867, sosyal kimlik alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı Crα=0,830, yakın çevre alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı Crα=0,996 olarak hesaplanmıştır.

Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler Anketi'nin iç tutarlılık katsayısı Crα=0,907 olarak hesaplanmıştır.

Güvenilirlik katsayısı; $0{,}60\alpha \leq 0{,}80$ ise ölçek güvenilir, $0{,}80\alpha \leq 1{,}00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir. Elde edilen Crα Katsayıları kullanılan ölçeklerin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada 10 Aralık 2016 Beşiktaş patlamasının olduğu tarihte İstanbul'da bulunan, yaşayan, çalışan ya da eğitim gören bireyler arasından patlamaya çeşitli biçimlerde tanıklık etmiş 255 kişiye kartopu yöntemle ulaşılmış ve gönüllülük esasına göre çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma yüz yüze görüşme şeklinde planlamış olmasına rağmen pandemi

koşullarından dolayı araştırma Google formlar üzerinden online olarak yapılmıştır. Araştırma verileri 2019 ile 2021 arasında toplanmıştır. Araştırma kapsamında ortaya çıkan bulgular alan yazına bağlı olarak oluşturulan soru formları ve anketlerle sınırlı tutulmuştur.

Bu çalışmada kullanılan Yeniçeri ve Dönmez (2008), tarafından hazırlanan Terörizm Risk Algısı Anketi ölçek temellendirmesine dayandırılarak hazırlanmış fakat geçerlilik ve güvenirliği olmayan bir ankettir. Anket 15 maddeden ve üç temel bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler; belirsizlik, sosyal kimlik ve yakın çevredir. Belirsizlik bileşeni toplam 8 maddeyi kapsamaktadır ve terör olaylarının meydana gelmede ki belirsizliğinin bireyler tarafından risk olarak algılanmasını ölçmektedir. Sosyal kimlik bileşeni ise bir kimsenin etnik kökeni nedeniyle terör eylemine maruz kalma olasılığına dair algısını araştırmaktadır ve toplam 3 maddeden oluşmaktadır. Yakın çevre bileşeni bir kimsenin gündelik yaşantısını geçirdiği mekanlarda terör saldırısı kurbanı olma riskine dair algısını ölçmektedir ve toplam 3 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada da katılımcıların cevapladığı 15 madde üç alt bileşen grupları içinde dağılım göstererek analiz edilmiştir. Fakat bu şekilde bileşen oluşturulması ve maddelerin dağılım göstererek ölçüm yapılabilmesi için gerekli geçerlilik güvenirliliği yapılmadığından metodolojik olarak bu çalışma sonuçlarının, bulguların genellenebilirliğini etkileyen kısıtlıklar oluşturduğu fark edilmiştir. Terörizm Risk Algısı Anketi ‘’terörizm risk algısını’’ ölçüm sağlayabilecek bir yapıda değildir ve bu çalışmada sadece belirli bir amaç içinde bilgi toplamak amacıyla kullanılmıştır.

Bunun yanı sıra araştırma içeriğinde oldukça fazla sayıda soru bulunmasının katılımcılarda yorgunluk etkisi yaratmış olabileceği ve bu durumun test alma tutumunu etkilemiş olabileceği ihtimal dahilindedir. Ancak kısıtlılıklarına rağmen araştırmamızda değişik demografik değişkenlere sahip geniş bir örneklem grubuna ulaşılmış ve 10 Aralık 2016 tarihinden günümüze kadar saldırının katılımcılar üzerindeki etkisi incelenmiştir.

4. Bulgular

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS istatistik programıyla değerlendirilerek, ana başlıklarıyla birlikte tablolarda alt bileşenleri ile sunulmuştur.

4.1. Betimleyici Analiz

4.1.1. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Analizler

Araştırma kapsamında katılımcılara cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durumu, çocuk sahibi olma durumu, yaşadıkları kişi ve mesleklerine dair sorular yöneltilmiştir. Demografik sorulara dair ayrıntılı sonuçlar Tablo I'de verilmiştir. Buna göre araştırma kapsamında %40,8'i kadın, %59,2'si erkek olmak üzere 255 katılımcı yer almaktadır. Yaş gruplarına göre incelendiğinde katılımcıların ağırlıklı olarak 25-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Eğitim düzeylerine bakıldığında ise katılımcıların büyük çoğunluğunun lisans eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo I Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	104	40,8
	Erkek	151	59,2
Yaş	24 yaş ve altı	32	12,5
	25-34 yaş	163	63,9
	35-45 yaş	53	20,8
	46-54 yaş	7	2,7
Eğitim Durumu	Lise	20	7,8
	Ön Lisans	12	4,7
	Lisans	146	57,3
	Yüksek Lisans	68	26,7
	Doktora ve üzeri	9	3,5
Medeni Durum	Evli	102	40,0
	Bekar	153	60,0

Çocuk Sahibi Olma Durumu	Evet	68	26,7
	Hayır	187	73,3
Yaşanılan Kişi	Ailemle Birlikte	179	70,2
	Arkadaşlarımdan biri veya Birileriyle Birlikte	19	7,5
	Yalnız	57	22,4
Mesleğiniz	Öğretmen	30	11,8
	Mühendis	28	11,0
	Hukukçu	13	5,1
	Öğrenci	28	11,0
	Kolluk Kuvvetleri	20	7,8
	Kamu Çalışanı	12	4,7
	Ev Hanımı	4	1,6
	Çalışmıyor (İşsiz)	5	2,0
	Diğer - Serbest Meslek	115	45,1
Toplam		255	100

4.1.2. Demografik form içerisinde terör saldırısı ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin analizler

Araştırma kapsamında katılımcılara terör saldırısı anında nerede oldukları, terör saldırısı patlamasını duyumları, saldırı önce ve sonrası maçlara gitme durumları, maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli bulma durumları, terör saldırıları öncesi ve sonrası maç giderken veya maç esnasında saldırı olabileceği fikrine sahip olma durumları, terör saldırıları sonrası kolluk kuvvetlerine duyulan güvende azalma durumu, saldırı sonrası günlük hayatta değişiklik yapma durumu ve bu değişikliğin ne kadar sürdüğü, saldırı sonrası çevreye duyulan güvene dair sorular yöneltilmiştir. Terör saldırısı ile ilgili sorulara dair ayrıntılı sonuçlar Tablo II'de verilmiştir.

Tablo II Katılımcıların Terör Saldırısı ile İlgili sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre İncelenmesi

		Frekans	Yüzde
Beşiktaş terör saldırısı anında neredeydiniz?	Stadyum ve park çevresi	104	40,8
	Stadyuma 5 km uzaklıkta bulunan semtler	26	10,2
	Stadyuma 10 km uzaklıkta bulunan semtler	49	19,2
	Stadyuma 15 km uzaklıkta bulunan semtler	9	3,5
	Stadyuma 20 km uzaklıkta bulunan semtler	10	3,9
	Stadyuma 25 km uzaklıkta bulunan semtler	35	13,7
	Stadyuma 30 km uzaklıkta bulunan semtler	7	2,7
	Stadyuma 45 km uzaklıkta bulunan semtler	5	2,0
	Diğer	10	3,9
2016 İstanbul-Beşiktaş terör saldırısı patlamasını duydunuz mu?	Evet	214	83,9
	Hayır	41	16,1
Beşiktaş terör saldırısından önce maçlara gider miydiniz?	Evet	106	41,6
	Hayır	149	58,4
Olay tarihinden sonra maçlara gitmeye devam ettiniz mi?	Evet	79	31,0
	Hayır	176	69,0
Maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli buluyor musunuz?	Evet	63	24,7
	Hayır	192	75,3
Terör olayından önce genel olarak	Evet	80	31,4

maça giderken veya maç esnasında stadyum içinde aklınıza hiç saldırı olabileceği fikri gelir miydi?	Hayır	175	68,6
Bu saldırı yaşandıktan sonra maça giderken veya maç esnasında stadyum içinde aklınıza saldırı olabileceği fikri geliyor mu?	Evet	110	43,1
	Hayır	145	56,9
Beşiktaş terör saldırılarından sonra kolluk kuvvetlerine duyduğunuz güvende azalma oldu mu?	Evet	200	78,4
	Hayır	55	21,6
Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatınızda değişiklik yaptınız mı? (çok kalabalık mekanlara gitmeme veya stadyum gibi mekanlara girmeme)	Evet	140	54,9
	Hayır	115	45,1
Saldırı sonrası günlük hayatınızda değişiklikler yaptıysanız bu değişiklikler ne kadar sürdü?	Herhangi bir değişiklik yapmadım	115	45,1
	Yaklaşık 6 ay	78	30,6
	1-2 yıl	18	7,1
	Hala sürmekte	44	17,3
Saldırı sonrasında çevrenizdeki bazı insanlara şüphe ile yaklaştığınız oldu mu?	Evet	109	42,7
	Hayır	146	57,3
Toplam		255	100

4.1.3. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin İncelenmesi

Tablo III Katılımcıların Terörizm Risk Algısı ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeyleri

	N	Ortalama	Standart Sapma	Min	Maks
Belirsizlik	255	30,76	6,29	11	40
Sosyal Kimlik	255	8,23	3,82	3	15
Yakın Çevre	255	6,67	1,96	3	14
Terörizm Risk Algısı	255	48,36	9,75	18	69
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	255	2,47	2,13	0	5

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri 30,76±6,29, sosyal kimlik risk algısı düzeyleri 8,23±3,82, yakın çevre risk algısı düzeyleri 6,67±1,96, terörizm risk algısı düzeyleri 48,36±9,75, terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri ise 2,47±2,13'dür (Tablo III).

4.1.4. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeyleri ile Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo IV Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeyleri ile Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler
Belirsizlik	r	0,244**
	p	**<0,001**

Sosyal Kimlik	r	0,037
	p	0,554
Yakın Çevre	r	-0,031
	p	0,618
Terörizm Risk Algısı	r	0,176**
	p	**0,005**
p<0,05, Pearson Korelasyon Analizi		

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri ile terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri arasında aynı yönlü, zayıf ilişki mevcuttur (p<0,05, r=0,244). Tablo IV'e göre katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri arttıkça, terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların terörizm risk algısı düzeyleri ile terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri arasında aynı yönlü, zayıf ilişki mevcuttur. (p<0,05, r=0,176) Katılımcıların terörizm risk algısı düzeyleri arttıkça, terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri de artmaktadır (Tablo IV).

Katılımcıların sosyal kimlik ve yakın çevre risk algısı düzeyleri ile terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri arasında ise ilişki bulunamamıştır (p>0,05) (Tablo IV).

4.1.5. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo V Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Kadın	104	32,37	6,12	**0,001**
	Erkek	151	29,66	6,19	
Sosyal Kimlik	Kadın	104	8,60	4,07	0,216
	Erkek	151	7,98	3,63	
Yakın Çevre	Kadın	104	6,68	1,92	0,914
	Erkek	151	6,66	2,00	
Terörizm Risk Algısı	Kadın	104	50,49	10,27	**0,004**
	Erkek	151	46,89	9,11	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Kadın	104	3,38	1,96	**<0,001**
	Erkek	151	1,94	2,05	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Tablo V'e göre kadın katılımcıların belirsizlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri erkek katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Diğer ölçek puanları ise cinsiyete göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$) (Tablo V).

Tablo VI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi

	Yaş Gruplarına	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri

Belirsizlik	24 yaş ve altı	32	29,72	7,37	0,374
	25-34 yaş	163	30,67	6,43	
	35-45 yaş	53	31,91	4,99	
	46-54 yaş	7	29,14	6,49	
Sosyal Kimlik	24 yaş ve altı	32	8,19	4,04	0,711
	25-34 yaş	163	8,38	3,91	
	35-45 yaş	53	7,98	3,45	
	46-54 yaş	7	6,86	3,63	
Yakın Çevre	24 yaş ve altı	32	6,28	2,25	0,553
	25-34 yaş	163	6,66	1,92	
	35-45 yaş	53	6,89	2,01	
	46-54 yaş	7	7,00	1,15	
Terörizm Risk Algısı	24 yaş ve altı	32	46,72	10,88	0,533
	25-34 yaş	163	48,39	10,18	
	35-45 yaş	53	49,58	7,62	
	46-54 yaş	7	45,86	8,55	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	24 yaş ve altı	32	2,50	2,24	0,749
	25-34 yaş	163	2,44	2,11	
	35-45 yaş	53	2,81	2,13	
	46-54 yaş	7	2,43	2,37	
p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)					

Tablo VI'da ki veriler incelendiğinde katılımcıların terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri yaş gruplarına göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo VII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

	Eğitim Düzeyi	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Belirsizlik	Lise	20	29,05	8,15	0,258	
	Ön Lisans	12	30,50	6,33		
	Lisans	146	30,40	6,34		
	Yüksek Lisans	68	31,75	5,80		
	Doktora ve üzeri	9	33,44	2,92		
Sosyal Kimlik	Lise	20	6,55	2,01	**0,023**	Yüksek Lisans > Lise
	Ön Lisans	12	6,75	3,77		
	Lisans	146	8,06	3,85		
	Yüksek Lisans	68	9,19	3,93		
	Doktora ve üzeri	9	9,44	4,03		
Yakın Çevre	Lise	20	6,15	2,06	0,123	
	Ön Lisans	12	8,00	1,76		
	Lisans	146	6,69	1,97		
	Yüksek Lisans	68	6,54	1,96		
	Doktora ve üzeri	9	6,56	1,33		
Terörizm Risk Algısı	Lise	20	44,60	10,19	0,078	
	Ön Lisans	12	47,67	10,69		
	Lisans	146	47,71	9,70		
	Yüksek Lisans	68	50,44	9,60		
	Doktora ve üzeri	9	52,44	6,00		
Terör Saldırısı Sonrası	Lise	20	2,55	2,14	**0,009**	Doktora ve üzeri > Ön Lisans, Lisans
	Ön Lisans	12	1,08	1,73		
	Lisans	146	2,45	2,12		

Davranışsal Değişiklikler	Yüksek Lisans	68	2,68	2,17		
	Doktora ve üzeri	9	4,44	0,88		
p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)						

Tablo VII 'de araştırma kapsamında yer alan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir (p<0,05).

Tukey/Tamhane testiyle yapılan Post-hoc analiz sonuçlarına göre yüksek lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri lise eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir (p ≤0,049).

Tukey/Tamhane testiyle yapılan Post-hoc analiz sonuçlarına göre doktora ve üzeri eğitim durumuna sahip olan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri ön lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir (p ≤ 0,003).

Tukey/Tamhane testiyle yapılan Post-hoc analiz sonuçlarına göre doktora ve üzeri eğitim durumuna sahip olan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir (p ≤ 0,047).

Tablo VIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Medeni Duruma Göre İncelenmesi

	Medeni Durum	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evli	102	30,80	5,46	0,935
	Bekar	153	30,74	6,81	
Sosyal Kimlik	Evli	102	7,83	3,47	0,175
	Bekar	153	8,50	4,02	

Yakın Çevre	Evli	102	7,09	2,04	**0,005**
	Bekar	153	6,39	1,86	
Terörizm Risk Algısı	Evli	102	48,45	8,19	0,904
	Bekar	153	48,30	10,68	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evli	102	2,29	2,16	0,157
	Bekar	153	2,68	2,10	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo VIII'de bulunan verilere göre evli olan katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri bekâr olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo VIII 'de yer alan diğer ölçek puanları ise medeni duruma göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo IX Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre İncelenmesi

	Çocuk Sahibi Olma Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	68	31,31	5,69	0,406
	Hayır	187	30,57	6,50	
Sosyal Kimlik	Evet	68	8,04	3,68	0,638
	Hayır	187	8,30	3,87	
Yakın Çevre	Evet	68	7,18	2,19	**0,012**
	Hayır	187	6,48	1,85	
Terörizm Risk Algısı	Evet	68	49,18	8,59	0,421
	Hayır	187	48,06	10,14	

Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	68	1,90	2,10	**0,004**
	Hayır	187	2,75	2,10	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların yakın çevre risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo IX'da ki verilere göre çocuk sahibi olan katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri çocuk sahibi olmayan katılımcılara kıyasla daha yüksek; terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri ise daha düşüktür.

Tablo IX'da yer alan diğer ölçek puanları ise çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo X Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Birlikte Yaşanılan Kişiye Göre İncelenmesi

	Yaşanılan Kişi	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Belirsizlik	Ailemle Birlikte	179	30,87	6,09	0,903	
	Arkadaşlarımdan Biri veya Birileriyle Birlikte	19	30,74	5,51		
	Yalnız	57	30,44	7,18		
Sosyal Kimlik	Ailemle Birlikte	179	8,24	3,78	0,197	
	Arkadaşlarımdan Biri veya Birileriyle Birlikte	19	6,84	2,95		
	Yalnız	57	8,67	4,15		
Yakın Çevre	Ailemle Birlikte	179	6,74	2,03	0,565	
	Arkadaşlarımdan Biri veya Birileriyle Birlikte	19	6,26	1,94		

	Yalnız	57	6,58	1,77		
Terörizm Risk Algısı	Ailemle Birlikte	179	48,59	9,41	0,627	
	Arkadaşlarımdan Biri veya Birileriyle Birlikte	19	46,32	7,71		
	Yalnız	57	48,32	11,33		
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Ailemle Birlikte	179	2,57	2,17	**0,039**	Arkadaşlarımdan biri veya birileriyle birlikte > Yalnız
	Arkadaşlarımdan Biri veya Birileriyle Birlikte	19	3,47	1,90		
	Yalnız	57	2,07	1,97		
p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)						

Tablo X'a göre araştırma kapsamında yer alan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri birlikte yaşadıkları kişiye göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tukey/Tamhane testiyle yapılan Post-hoc analiz sonuçlarına göre arkadaşlarından biri veya birileriyle birlikte yaşayan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri yalnız yaşayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. (p ≤0,034).

Tablo X'da yer alan Diğer ölçek puanları ise yaşanılan kişiye göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Mesleğe Göre İncelenmesi

	Meslek	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Öğretmen	30	31,7	6,59	0,594
	Mühendis	28	28,79	7,13	
	Hukukçu	13	31,38	6,1	
	Öğrenci	28	31,46	5,66	
	Kamu Çalışanı	12	31,75	7,58	

	Ev Hanımı	4	27,75	6,99	
	Çalışmıyor (İşsiz)	5	31,8	7,56	
	Diğer - Serbest Meslek	115	31,07	5,7	
Sosyal Kimlik	Öğretmen	30	8,5	4,06	0,737
	Mühendis	28	7,32	3,46	
	Hukukçu	13	7,08	3,68	
	Öğrenci	28	8,57	3,28	
	Kamu Çalışanı	12	8,08	4,27	
	Ev Hanımı	4	8	3,74	
	Çalışmıyor (İşsiz)	5	7	4,69	
	Diğer - Serbest Meslek	115	8,55	4	
Yakın Çevre	Öğretmen	30	6,97	1,65	0,285
	Mühendis	28	6,14	1,88	
	Hukukçu	13	6,46	1,66	
	Öğrenci	28	6,82	1,98	
	Kamu Çalışanı	12	6,67	2,19	
	Ev Hanımı	4	8,25	4,27	
	Çalışmıyor (İşsiz)	5	5,4	1,95	
	Diğer - Serbest Meslek	115	6,54	1,76	
Terörizm Risk Algısı	Öğretmen	30	50,17	10,35	0,524
	Mühendis	28	44,71	10,38	
	Hukukçu	13	48,08	10,3	
	Öğrenci	28	49,18	8,11	
	Kamu Çalışanı	12	50,25	9,31	
	Ev Hanımı	4	46,5	15,26	
	Çalışmıyor (İşsiz)	5	47,2	14,57	
	Diğer - Serbest Meslek	115	48,85	9,2	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Öğretmen	30	2,2	2,04	0,187
	Mühendis	28	1,79	2,06	
	Hukukçu	13	2,62	2,18	
	Öğrenci	28	3,32	2,13	
	Kamu Çalışanı	12	2,5	2,35	
	Ev Hanımı	4	2,75	2,06	

	Çalışmıyor (İşsiz)	5	2,6	2,41	
	Diğer - Serbest Meslek	115	2,86	2,09	
p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)					

Tablo XI'e göre araştırma kapsamında yer alan katılımcıların terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri mesleklerine göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Meslekte Kolluk Kuvveti Olup Olmama Durumuna Göre İncelenmesi

	Meslekte Kolluk Kuvveti Olma Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Kolluk Kuvveti	20	28,75	7,58	0,136
	Diğer Meslek Grupları	235	30,93	6,15	
Sosyal Kimlik	Kolluk Kuvveti	20	8,00	3,47	0,778
	Diğer Meslek Grupları	235	8,25	3,85	
Yakın Çevre	Kolluk Kuvveti	20	7,60	2,72	**0,026**
	Diğer Meslek Grupları	235	6,58	1,87	
Terörizm Risk Algısı	Kolluk Kuvveti	20	46,50	10,89	0,375
	Diğer Meslek Grupları	235	48,51	9,65	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Kolluk Kuvveti	20	,90	1,51	**<0,001**
	Diğer Meslek Grupları	235	2,66	2,12	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri kolluk kuvvetine mensup olup olmama durumuna göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo XII'de ki verileri göre kolluk kuvveti mensubu olan katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri diğer meslek gruplarına kıyasla daha yüksek; terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri ise daha düşüktür.

4.1.6. Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Terör Saldırısı ile İlgili Sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre İncelenmesi

Tablo XIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin 2016 İstanbul-Beşiktaş Terör Saldırısı Patlamasını Duyma Durumuna Göre İncelenmesi

	2016 İstanbul-Beşiktaş terör saldırısı patlamasını duydunuz mu?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	214	31,08	5,99	0,117
	Hayır	41	29,10	7,53	
Sosyal Kimlik	Evet	214	8,50	3,87	**0,009**
	Hayır	41	6,80	3,24	
Yakın Çevre	Evet	214	6,77	1,88	0,052
	Hayır	41	6,12	2,29	
Terörizm Risk Algısı	Evet	214	49,08	9,43	**0,007**
	Hayır	41	44,61	10,60	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	214	2,65	2,14	**0,033**
	Hayır	41	1,88	1,99	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri 2016 İstanbul-Beşiktaş terör saldırısı patlamasını duyma durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Tablo XIII'ü incelediğimizde verilerine göre 2016 İstanbul-Beşiktaş terör saldırısı

patlamasını duyan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri duymayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XIII'de bulunan diğer ölçek puanları ise 2016 İstanbul-Beşiktaş terör saldırısı patlamasını duyma durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XIV Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Terör Saldırısından Önce Maçlara Gitme Durumuna Göre İncelenmesi

	Beşiktaş terör saldırısından önce maçlara gider miydiniz?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	106	30,60	5,82	0,731
	Hayır	149	30,88	6,62	
Sosyal Kimlik	Evet	106	7,83	3,89	0,157
	Hayır	149	8,52	3,76	
Yakın Çevre	Evet	106	6,60	1,88	0,667
	Hayır	149	6,71	2,02	
Terörizm Risk Algısı	Evet	106	47,58	8,89	0,279
	Hayır	149	48,92	10,31	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	106	2,08	2,14	**0,005**
	Hayır	149	2,84	2,07	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyi Beşiktaş terör saldırısından önce maçlara gitme durumuna göre farklılık

göstermektedir (p<0,05). Tablo XIV veri sonuçlarına göre Saldırıdan önce maçlara gitmeyen katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyi giden katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XIV'te bulunan diğer ölçek puanları ise saldırıdan önce maçlara gitme durumuna göre farklılık göstermemektedir. (p>0,05)

Tablo XV Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Olay Tarihinden Sonra Maçlara Gitmeye Devam Etme Durumuna Göre İncelenmesi

	Olay tarihinden sonra maçlara gitmeye devam ettiniz mi?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	79	30,91	6,09	0,804
	Hayır	176	30,70	6,40	
Sosyal Kimlik	Evet	79	8,09	4,03	0,691
	Hayır	176	8,30	3,73	
Yakın Çevre	Evet	79	6,68	2,01	0,927
	Hayır	176	6,66	1,95	
Terörizm Risk Algısı	Evet	79	48,19	9,60	0,852
	Hayır	176	48,44	9,84	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	79	1,48	1,91	**<0,001**
	Hayır	176	2,99	2,06	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyi olay tarihinden sonra maçlara gitmeye devam etme durumuna göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo XV veri sonuçlarına göre olay tarihinden sonra

maçlara gitmeye devam etmeyen katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyi devam eden katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XV'te yer alan diğer ölçek puanları ise olay tarihinden sonra maçlara gitmeye devam etme durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XVI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Maç Günlerinde Stadyum ve Çevresini Güvenli Bulma Durumuna Göre İncelenmesi

	Maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli buluyor musunuz?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	63	29,05	6,67	**0,012**
	Hayır	192	31,33	6,07	
Sosyal Kimlik	Evet	63	7,65	3,62	0,165
	Hayır	192	8,42	3,87	
Yakın Çevre	Evet	63	6,97	2,26	0,160
	Hayır	192	6,57	1,85	
Terörizm Risk Algısı	Evet	63	46,19	9,59	**0,041**
	Hayır	192	49,07	9,72	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	63	1,81	2,12	**0,002**
	Hayır	192	2,76	2,09	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli bulma durumlarına göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo XVI'da veriler incelendiğinde maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli bulmayan katılımcıların

belirsizlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri güvenli bulan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XVI'da yer alan diğer ölçek puanları ise maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli bulma durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XVII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Terör Olayından Önce Genel Olarak Maça Giderken Veya Maç Esnasında Stadyum İçinde Saldırı Olabileceği Fikrine Sahip Olma Durumuna Göre İncelenmesi

	Terör olayından önce genel olarak maça giderken veya maç esnasında stadyum içinde aklınıza hiç saldırı olabileceği fikri gelir miydi?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	80	31,76	6,22	0,087
	Hayır	175	30,31	6,29	
Sosyal Kimlik	Evet	80	9,80	3,87	**<0,001**
	Hayır	175	7,51	3,58	
Yakın Çevre	Evet	80	6,85	1,78	**0,031**
	Hayır	175	6,28	2,02	
Terörizm Risk Algısı	Evet	80	50,69	9,92	**0,010**
	Hayır	175	47,30	9,51	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	80	3,08	1,98	**0,005**
	Hayır	175	2,27	2,16	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri, yakın çevre risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri terör olayından önce maça giderken veya maç esnasında stadyum içerisinde saldırı olabileceği fikrine sahip olma durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Tablo XVII'de bulunan veri sonuçlarına göre terör olayından önce maça giderken veya maç esnasında stadyum içerisinde saldırı olabileceği fikrine sahip olan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri, yakın çevre risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri bu fikre sahip olmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Ayrıca Tablo XVII'de ki verilere göre katılımcıların risk algısı düzeyleri terör olayından önce maça giderken veya maç esnasında stadyum içerisinde saldırı olabileceği fikrine sahip olma durumuna göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$)

Tablo XVIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Saldırıdan Sonra Maça Giderken veya Maç Esnasında Stadyum İçinde Saldırı Olabileceği Fikrine Sahip Olma Durumuna Göre İncelenmesi

	Bu saldırı yaşandıktan sonra maça giderken veya maç esnasında stadyum içinde aklınıza saldırı olabileceği fikri geliyor mu?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	110	32,26	6,09	**0,001**
	Hayır	145	29,63	6,22	
Sosyal Kimlik	Evet	110	9,00	3,86	**0,005**
	Hayır	145	7,65	3,69	

Yakın Çevre	Evet	110	6,48	1,87	0,191
	Hayır	145	6,81	2,03	
Terörizm Risk Algısı	Evet	110	50,67	9,29	**0,001**
	Hayır	145	46,61	9,74	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	110	2,41	2,15	0,449
	Hayır	145	2,61	2,12	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı, sosyal kimlik risk algısı ve terörizm risk algısı düzeyleri saldırıdan sonra maça giderken veya maç esnasında stadyum içerisinde saldırı olabileceği fikrine sahip olma durumuna göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo XVIII'in verileri incelendiğinde saldırıdan sonra maça giderken veya maç esnasında stadyum içerisinde saldırı olabileceği fikrine sahip olan katılımcıların belirsizlik risk algısı, sosyal kimlik risk algısı ve terörizm risk algısı düzeyleri bu fikre sahip olmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XVIII'de bulunan diğer ölçek puanları ise maça giderken veya maç esnasında stadyum içerisinde saldırı olabileceği fikrine sahip olma durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XIX Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Kolluk Kuvvetlerine Duyulan Güvende Azalma Olması Durumuna Göre İncelenmesi

	Beşiktaş terör saldırılarından sonra kolluk kuvvetlerine duyduğunuz güvende azalma oldu mu?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	200	31,70	5,80	**<0,001**
	Hayır	55	27,38	6,87	

Sosyal Kimlik	Evet	200	8,22	3,98	0,896
	Hayır	55	8,29	3,18	
Yakın Çevre	Evet	200	6,67	1,89	0,979
	Hayır	55	6,67	2,23	
Terörizm Risk Algısı	Evet	200	49,41	9,56	**0,001**
	Hayır	55	44,55	9,53	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	200	2,84	2,11	**<0,001**
	Hayır	55	1,40	1,83	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri kolluk kuvvetlerine olan güvende azalma olması durumuna göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo XIX'da bulunan veriler incelendiğinde güveni azalan katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri, güveni azalmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XIX'da bulunan Diğer ölçek puanları ise kolluk kuvvetlerine olan güvende azalma olması durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XX Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Saldırısı Sonrasında Günlük Hayatta Değişiklik Yapma Durumuna Göre İncelenmesi

	Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatınızda değişiklik yaptınız mı? (çok kalabalık mekanlara gitmeme veya stadyum gibi mekanlara girmeme)	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri

Belirsizlik	Evet	140	31,99	5,21	**-***
	Hayır	115	29,28	7,15	
Sosyal Kimlik	Evet	140	8,44	3,71	0,347
	Hayır	115	7,98	3,95	
Yakın Çevre	Evet	140	6,57	1,85	0,394
	Hayır	115	6,78	2,10	
Terörizm Risk Algısı	Evet	140	49,76	8,47	**0,011**
	Hayır	115	46,66	10,90	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	140	3,96	1,48	**<0,001**
	Hayır	115	0,78	1,37	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri saldırı sonrasında günlük hayatta değişiklik yapma durumuna göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tablo XX'de bulunan veriler incelendiğinde değişiklik yapan katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri, terörizm risk algısı düzeyleri ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri değişiklik yapmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XX'de bulunan Diğer ölçek puanları ise saldırı sonrasında günlük hayatında değişiklik yapma durumuna göre farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XXI Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Saldırısı Sonrasında Günlük Hayatta Değişikliğin Süresine Göre İncelenmesi

	Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatınızda değişiklik yaptınız mı? (çok kalabalık mekanlara	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri	İkili Karşılaştırmalar

	gitmeme veya stadyum gibi mekanlara girmeme)					
Belirsizlik	Yaklaşık 6 ay	78	31,17	4,86	0,184	
	1-2 yıl	18	32,28	5,96		
	Hala sürmekte	44	33,02	6,05		
Sosyal Kimlik	Yaklaşık 6 ay	78	7,78	3,33	**0,018**	Hala Sürmekte > Yaklaşık 6 Ay
	1-2 yıl	18	8,06	3,4		
	Hala sürmekte	44	9,73	4,19		
Yakın Çevre	Yaklaşık 6 ay	78	6,82	1,76	0,139	
	1-2 yıl	18	6,61	1,38		
	Hala sürmekte	44	6,16	1,87		
Terörizm Risk Algısı	Yaklaşık 6 ay	78	48,42	7,25	0,119	
	1-2 yıl	18	49,94	9		
	Hala sürmekte	44	51,73	10,07		
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Yaklaşık 6 ay	78	4,17	1,34	0,051	
	1-2 yıl	18	4,33	0,97		
	Hala sürmekte	44	3,52	1,78		
p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)						

Tablo XXI'de bulunan verileri incelendiğinde araştırma kapsamında yer alan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri saldırı sonrasında günlük hayatlarındaki değişiklik sürelerine göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Tukey/Tamhane testiyle yapılan Post-hoc analiz sonuçlarına göre günlük hayatlarındaki değişikliği hala devam eden katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri yaklaşık 6 ay değişiklik yapan katılımcılara kıyasla daha yüksektir ($p \leq 0,014$).

Tablo XXI'de bulunan alt bileşenlerinden belirsizlik, yakın çevre, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri ise saldırı sonrasında yapılan değişikliğin süresine göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo XXII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Beşiktaş Saldırısı Sonrasında Günlük Hayatta Değişiklik Yapma Durumuna Göre İncelenmesi

	Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatınızda değişiklik yaptınız mı? (çok kalabalık mekanlara gitmeme veya stadyum gibi mekanlara girmeme)	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Yapmadım	115	29,39	6,98	**0,003**
	Hala sürmekte	44	33,02	6,05	
Sosyal Kimlik	Yapmadım	115	7,99	3,95	**0,016**
	Hala sürmekte	44	9,73	4,19	
Yakın Çevre	Yapmadım	115	6,77	2,18	0,106
	Hala sürmekte	44	6,16	1,87	
Terörizm Risk Algısı	Yapmadım	115	46,78	10,89	**0,010**
	Hala sürmekte	44	51,73	10,07	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Yapmadım	115	0,75	1,28	**<0,001**
	Hala sürmekte	44	3,52	1,78	
p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik, sosyal kimlik, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri günlük hayatta yapılan değişikliğe göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Tablo XXII'de elde edilen veriler incelendiğinde günlük hayatındaki değişikliği hala devam etmekte olan katılımcıların belirsizlik, sosyal kimlik, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri değişiklik yapmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XXII'ye göre katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri ise günlük hayattaki değişikliğe göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo XXIII Katılımcıların Terörizm Risk Algısı Düzeylerinin ve Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklik Düzeylerinin Saldırı Sonrasında Çevredeki Bazı İnsanlara Şüphe ile Yaklaşma Durumuna Göre İncelenmesi

	Saldırı sonrasında çevrenizdeki bazı insanlara şüphe ile yaklaştığınız oldu mu?	n	Ortalama	Standart Sapma	p değeri
Belirsizlik	Evet	109	32,21	6,25	**0,001**
	Hayır	146	29,68	6,12	
Sosyal Kimlik	Evet	109	8,83	3,91	**0,031**
	Hayır	146	7,79	3,70	
Yakın Çevre	Evet	109	6,76	2,17	0,506
	Hayır	146	6,60	1,80	
Terörizm Risk Algısı	Evet	109	50,72	10,07	**0,001**
	Hayır	146	46,60	9,14	
Terör Saldırısı Sonrası Davranışsal Değişiklikler	Evet	109	3,10	2,03	**<0,001**
	Hayır	146	2,10	2,11	
p<0,05, Bağımsız Örneklem t-Testi					

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların belirsizlik risk algısı, sosyal kimlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri şüphe ile yaklaşma durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Tablo XXIII'de bulunan veriler incelendiğinde terör saldırısından sonra çevredeki insanlara şüphe ile yaklaşan katılımcıların belirsizlik risk algısı, sosyal kimlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikler düzeyleri şüphe ile yaklaşmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo XXIII'de ki verilere göre katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri ise şüphe ile yaklaşma durumuna göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

5. Tartışma

Türkiye'de ve dünyada ortaya çıkan yeni terörizm dalgası ve saldırıların gerçekleştirilme biçimi, toplumda izler bırakmıştır. Terör olayları toplumda siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve beraberinde ruhsal dengeyi de bozarak yaşamı olumsuz etkilemektedir (Eker, ve diğerleri, 2008). Bahse konu olumsuz etkilerin Türkiye de gerçekleşen 10 Aralık 2016 Beşiktaş saldırısının sonuçlarıyla paralellik gösterdiği düşünülmektedir. Bu araştırmada saldırıdan yaklaşık beş yıl sonra bireylerde oluşturduğu, terör mağduru olma korkusu, bireylerin terör saldırıları sonrası gündelik hayatlarında yapmış oldukları davranışsal değişiklikler ile bu davranışsal değişikliklerin ne kadar süre devam etmekte olduğu ve bireylerdeki terörizm risk algısı adli bilimsel bir bakış açısıyla incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada birtakım verilerin toplanması ve analizi için Yeniçeri & Dönmez'in (2008) ''Terörizm ve Terörist Algisi: Silahi Kimin Tuttugu Ne Kadar Etkili'' adlı çalışmasında kullandığı Terörizm Risk Algısı Anketinden yararlanılmıştır. Bu anket ölçek temellendirmesine dayandırılarak hazırlanmış fakat geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmamıştır. Bu durum, çalışmaların niteliğini negatif yönde etkilemekle birlikte anket içeriğinin bilgi toplamaya ve çalışmamıza uygunluğu nedeni ile orijinal yazarın kullandığı yöntemle kullanılmasına karar verilmiştir. Ön bulgu niteliğindeki bu bulgularımızın gelecek çalışmalarda geçerli ve güvenilir yöntemlerle doğrulanması mümkün olacaktır.

Terörizm Risk Algısı Anketini kullanmak isteyen araştırmacıların, bu anketin ana çalışmada ölçek gibi gösterilmesine dikkat etmeleri, geçerlilik ve güvenirliliğinim olmaması ile alt bileşenler kapsamında belirlenen risk algısına dair bir ölçümünün yapılamayacağının bilincinde olması gerekmektedir.

Araştırma örnekleminin çoğunluğu erkek, 25-34 yaş aralığında, lisans mezunu ve Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatında değişiklik yapmış olan bireylerden oluşmaktadır.

Çalışma kapsamında oluşturulan hipotezler yapılan analizler doğrultusunda cevaplanmıştır. Buna göre:

Hipotez 1: Terör saldırısı sonrası bireylerin, terör saldırısı mağduru olma korkusu sebebi ile günlük hayat pratiklerinde davranış değişiklikleri yaptığı bilinmektedir.

Katılımcıların %54,9'u saldırı sonrası günlük hayatında davranış değişikliği yaptığı saptanmıştır. Tarih, terörizmi davranış değişikliklere sebebiyet vermek ya da toplumu, terörizmin amaçlarını kabul etmeye razı hâle getirmek amacıyla korku yaratarak şiddet kullanımı olarak tanımlamıştır (Garrison, 2003:39). Terörist eylemlere karşı verilen tepkiler kişiden kişiye değişmektedir. Bazıları, depresyon ya da stres bozukluğu gibi tanımlanmış psikiyatrik problemler yaşarken, bazıları herhangi bir psikiyatrik tanı konulmamışsa da, genel bir öfke ve bununla ilişkili semptomlar göstermektedir. Bazılarında ise hiçbir psikiyatrik semptom gözlenmezken, bu kişilerin genel davranış kalıplarında değişimler olmakta ya da gelecekle ilgili düşünceleri değişmekte olduğu tespit edilmiştir (Bleich ve diğerleri, 2003:612; Grieger ve diğerleri, 2003:1384). Vlahov ve arkadaşlarının 2002 yılında yaptıkları çalışmaya göre, 11 Eylül terörist saldırılarının ardından insanlar daha çok sigara, alkol ve marihuana tüketimi yönünde davranış değişiklikleri gösterdiği bilinmektedir (2002:995).

Terör saldırısına maruz kalan katılımcıların saldırı sonrası günlük hayat pratiklerinde davranış değişikliği yaptıkları görülmektedir. Toplum, kültürün ve sosyal güvenin temelini oluşturan normlara sahiptir. Kazalar, savaşlar, siyaset, terör gibi sosyal travma tetikleyici olaylar sadece travma yaşayan bireyleri değil, bu duruma dolaylı olarak maruz kalan herkesi etkilemektedir. Küreselleşme sürecinde özellikle dolaylı maruziyeti hızlandıran medya ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler terör olaylarının daha geniş kitleleri etkilemesine, terör mağduru olanların haricindeki kişilerin de terörizm faaliyetlerine maruz kalmasına neden olmuştur (Muş, 2015; Tuncay, 2018; Türk & Hamzaoğlu, 2019).

11 Eylül saldırısı ile yapılan çalışmada, terör saldırısının uzağında yaşamasına rağmen hayat planında değişiklik olan ya da kendisini güvende hissedemeyen bireylerin de saldırılardan olumsuz etkilendiği gösterilmiştir (Ursano, 2002). Poulin ve Rivas (2002) 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ulusal temsili örneklemle gerçekleştirdikleri araştırmalarında New York'ta yaşamayan ve saldırıdan doğrudan etkilenmeyen bireylerin %17'sinde saldırının iki ay sonrasında, %6'sında ise saldırının 6 ay sonrasında travma sonrası stres belirtileri gözlemlemiştir. Görgül çalışmalar saldırılara dolaylı olarak maruz kalan bireylerde de psikolojik problemler ve uyum problemleri görüldüğüne işaret etmektedir (Bleich ve ark., 2003; Neria & Sullivan, 2011). ABD'de 11 Eylül saldırılarına doğrudan maruz kalmayan bireylerle yapılan araştırmalara göre terör saldırılarının 2 yıl sonrasında dahi uzun süreli stresin etkileri gözlemlenmiştir (Sprang, 2000).

Araştırma kapsamında katılımcıların %42,7'si saldırı sonrasında çevredeki bazı insanlara şüphe ile yaklaştığı görülmektedir. Çardak (2020) yapmış olduğu ''Ankara ve İstanbul'da Yaşayan İnsanların Terör Korkusu Üzerine Analitik Bir Çalışma'' sında katılımcıların bazıları terör saldırısı korkusunun günlük rutinini ve seçimlerini etkilemesinin yanı sıra, toplumsal yaşamda bireyleri istemsiz bir şekilde dışarıdan yargılayıp tanımlamasına yol açtığını ifade etmiştir.

Hipotez 2: Bireylerin terör saldırıları sonrası yapmış oldukları davranışsal değişiklikler ile terörizm risk algıları arasında ilişkisel bir bağ vardır.

Terör saldırıları sıradan insanların önceden kestiremeyeceği bir belirsizlik taşımaktadır. Saldırının ne zaman, hangi hedefe, ne şekilde yapılacağı önceden kestirilemez. Katılımcıların belirsizlik risk algısı düzeyleri arttıkça terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri de artmakta olduğu saptanmaktadır. Yapılan benzer çalışmalarda (Yeniçeri ve Dönmez, 2008; Lee ve diğerleri, 2010; Khalil, 2014) belirsizlik bileşeni; terörist

eylemlerin belirsizliğinin insanlar tarafından bir risk olarak algılandığı ve bununla beraber genel davranış kalıplarında değişiklik yapıldığı tespit edilmiştir.

Elde edilen bir diğer bulguya göre ise katılımcıların terörizm risk algısı düzeyleri arttıkça, terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri de artmakta olduğu görülmektedir. İngiltere'de, Irak'ın işgalinden sonra yapılan bir araştırmada, katılımcılardan elde edilen verilerde terör saldırısı gerçekleşme düşüncesinin arttığı, bu duruma paralel olarak Londra'da yaşayan bireylerin metro kullanımının azaldığı, seyahat planlarını iptal etme eğiliminde oldukları, kendilerini değer verdikleri kimselere daha yakın hissettiklerini bildirdikleri görülmüştür (Goodwin, Wilson, & Gaines, 2005).

Hipotez 3: Terör saldırısı sonrası davranışsal değişikler yapma durumu bireylerin demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

Yapılan bu araştırmada terör saldırısı sonrası davranışsal değişikler yapmış olan katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılık gösterdiği saptanmaktadır. Literatürdeki çalışmaları da incelediğimizde terörizm risk algısı, davranışsal değişiklik ve terör mağduru olma korkusunun cinsiyetlere göre bir farklılık gösterdiği bilinmektedir. Özellikle kadın katılımcıların terörizm risk algısı, belirsizlik risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bulgular benzer örnekleme (demografik özelliklerden cinsiyet bakımından) sahip çalışmalarla kıyaslandığında (Lavanco, Romano ve Milio, 2008; May vd., 2011; Lerner vd., 2003; Boscarino, Figley ve Adams, 2003; Ferraro, 1996; Hale, 1996; Clemente ve Kleiman, 1977; Scott, 2003; Demirçivi, 2015; Kul, 2013; Karakuş, 2013; Sipahi, 2016) bu çalışmadaki bulgularla uyumlu olduğu özellikle kadınların terörizm risk algısının daha fazla olduğu bilinmektedir. Ayrıca yüksek lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcıların sosyal kimlik risk algısı düzeyleri lise eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksek

bulunmuştur. Doktora ve üzeri eğitim durumuna sahip olan katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri ön lisans ve lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. 1977 yılında Amerika'da Clemente ve Kleiman tarafından yapılan suç korkusu çalışmasında, gelir ve eğitim durumu iyi olan bireylerde, suç korkusunun daha az görüldüğünü ifade etmişlerdir. Akabinde ise uyguladıkları kaygı\endişe ölçeğinde en düşük kaygı verisinin eğitim seviyesi daha iyi kişilerde görüldüğü anlaşılmaktadır (Clemente ve Kleiman, 1977). Bu çalışmada terörizimin değişen boyutları ile birlikte eğitim durumu ve suç korkusu arasında Clemente ve Kleiman'ın çalışmasına benzer bir uyumluluk bulunamamıştır.

Katılımcıların terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri, terörizm risk algısı ve alt bileşenleri ile yaş grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Elde edilen verilerin aksine Goodwin ve Sjöberg (2005)'in yaptığı çalışmada yaşlı insanların terörizme maruz kalma durumundan daha yüksek endişe duyduklarını bulunmuştur. New York şehrinde 11 Eylül saldırılarından kısa bir süre sonra uygulanan anketler, saldırı bölgesine yakın yerlerde yaşayan gençlerin terörizme maruz kalma durumundan yüksek endişe duyduğunu ortaya çıkarmıştır (Stevens ve diğerleri, 2011).

Katılımcıların %78,4'ünde Beşiktaş terör saldırısından sonra kolluk kuvvetlerine olan güvenin azaldığı görülmektedir. Çardak (2020) yapmış olduğu ''Ankara ve İstanbul'da Yaşayan İnsanların Terör Korkusu Üzerine Analitik Bir Çalışma''da İstanbul safhasında yer alan katılımcıların terörizm korkusunu arttıran önemli bir faktör olarak güvenlik güçlerinin almış oldukları yetersiz tedbirlere değinmektedir. Ayrıca tüm katılımcılar polis, jandarma ve özel güvenlik güçlerinin faaliyetlerinin farkında olduklarını ancak şehri tamamen güvenli hale getirmede yeterli olmadığının vurgusunu yaptıkları görülmektedir.

Katılımcıların mesleki durumlarına göre yapılan incelemede kolluk kuvveti mensubu olan katılımcıların yakın çevre risk algısı düzeyleri diğer meslek gruplarına kıyasla daha

yüksek; terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik düzeyleri ise daha düşük çıktığı görülmektedir. Bu bulguyla alakalı herhangi bir literatür çalışması tespit edilememiştir.

Hipotez 4: Terör saldırısının gerçekleştiği mekânının sahip olduğu stratejik konum, bireylerin terör saldırısı mağduru olma korkusunu ve mağduriyet riskini arttırmaktadır.

Terör saldırıları ve terörizmin önce bireylerin sonrasında da toplumsal yaşamın mevcut rutin döngüsünü bozarak, tehdit algısını uyandırma temel hedeflerindendir. Bunun bilincinde olan terör örgütleri için toplu taşıma sistemlerine, kültürel sembollere, merkez noktalara yapılacak saldırılar terör örgütlerini amaçlarına ulaştıracak sonuçlar doğurmaktadır (Martin, 2017). Ing.Zdenek Kalvach‟a (2016) göre terör saldırılarının hedeflerine uygun alanları ele aldığımızda; okullar, yurtlar, kütüphaneler, alışveriş merkezleri, pazar yerleri, parklar, meydanlar, turistik anıtlar-bölgeler, müzeler, stadyumlar, spor tesisleri önemli ulaşım merkezleri, demiryolu-otobüs ve havalimanı terminalleri, hastaneler, sağlık merkezleri, ticaret ve sanayi merkezleri, sinema, tiyatro ve eğlence-fuar alanları, miting alanları, geçit tören yerleri, gösterilerin yapıldığı alanlar, barlar, gece kulüpleri, restoranlar ve oteller gibi yerler örneklerle daha da çoğaltılabilir.

Araştırma kapsamında yer alan 255 katılımcının %41'i Beşiktaş terör saldırısından önce maçlara gitmekte olduğunu belirtmiştir. Fakat 10 Aralık 2016 terör saldırısı meydana geldikten sonra katılımcıların maçlara gitme oranında %30'lara kadar bir düşüş tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 2). Mağduriyet algılamalarıyla terör olayları arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Mağduriyet hem bireyin hem de büyük grupların hayatında onların davranışlarını, kararlarını, ilişkilerini ve geleceklerini oldukça etkileyen psikolojik bir süreçtir (Çevik, 2012) Terör mağduru olma korkusunun mekânsal etkilerine baktığımız zaman karşılaşılan temel sonucun mekândan uzaklaşma olduğu görülmektedir. Buna ek olarak

katılımcılara yöneltilmiş anket sorularından biri olan ‘’Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatınızda değişiklik yaptınız mı? (çok kalabalık mekanlara gitmeme veya stadyum gibi mekanlara girmeme)’’ sorusundan elden edilen veriler ışığında katılımcıların büyük çoğunluğunda stratejik konuma sahip mekanlara girmemeyi tercih ettirdiği ve hala bu davranışı sürdüren bazı katılımcılarım olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 20).

Bu bağlamda bireylerin terör mağduru olma korkusunu tetikleyecek alanlara gitmemeyi tercih etmemesi benzer çalışmalarla kıyaslandığında (Çardak, 2012; Çınğı, 2020; Yeniçeri & Dönmez, 2008; Katgı, 2017; Yıldız & Belen, 2018) bu çalışmadaki bulgularla uyumlu olduğu gözlemlenmektedir. Poulin ve Rivas (2002) 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ulusal temsili örneklemle gerçekleştirdikleri araştırmalarında katılımcıların %27’si 11 Eylül saldırılarını hatırlatan durumlardan ya da mekanlardan kaçınma davranışı içerisinde olduğunu tespit etmiştir. Caponecchia, (2012) yapmış olduğu bir çalışmaya göre Avustralya’nın en büyük şehri olan Sidney ’de kültürel ve sembolik birçok yerin bulunması ve olası bir saldırının ses getirici bir gündem olma ihtimalinden katılımcılar da bu şehirde 5 yıl içinde bir terör saldırısı yaşanabileceği algısının oluştuduğu sonucuna ulaşılmıştır. 1995 yılındaki 168 kişinin hayatını kaybettiği Oklahoma bombalanmasının arkasından yapılan bir araştırmada, Amerikalıların %86 ’sının ülkelerinde 12 ay içerisinde bir terörist saldırısı daha gerçekleşmesini beklediklerini göstermiştir (West & Orr, 2005).

6. Sonuç

Gelişen ve değişen dünyada terörizm, küreselleşme ile birlikte toplumlar için evrensel düzeyde etkili olan sorunların en temelidir. Terör mağduru olma algısı insanların psikolojik sağlıkları, ekonomi ve gruplar arası ilişkiler üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Dünya Ticaret Merkezi alanına yakın yaşayan insanlar saldırıların ardından uyumada güçlük yaşamış, posta kutularını daha çok kontrol etmeye ve uçakla daha az seyahat etmeye çalıştıkları bilinmektedir (Fischhoff, 2003).

Bu çalışma, 10 Aralık 2016 Beşiktaş terör saldırı sonrasında İstanbu1'da bulunan bireylerin gündelik hayatına etkilerinin incelemesi ve bireylerde terörizm yarattığı olumsuz davranış değişikliklerinin incelenmesi üzerine yapılandırılmıştır.

Yapılan bu çalışmada da saldırının çapının ölçülmesi açısından verilen yaklaşık kilometre değerlerine göre, 45 km'ye kadar uzaklıkta semtlerden duyan bireylerde terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklik olduğu bulguları saptanmaktadır. Bununla beraber bazı katılımcıların, terör saldırısı üzerinden yaklaşık 5 yıl geçmiş olmasına rağmen davranışsal değişiklerini hala sürdürmekle beraber terörizm risk algısını da hissetmekte olduğu saptanmaktadır. Elde edilen bulgular ışığında bazı belirleyici faktörler veya anketlerde yöneltilen sorulara göre katılımcıların, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası yapılan davranışsal değişiklik düzeyleri farklı olabilmektedir.

Terörizm risk algısı ve mağdur olma korkusu açısından değerlendirildiğinde katılımcıların algıları, alışveriş merkezlerinde, stadyum ve meydan gibi kalabalık yerlerde terörist eylemlere maruz kalma riskleri olduğu fikrine katıldıkları yönündedir. Yine katılımcıların belirsizlik risk algısına bakıldığında herhangi bir yer ve zamanda terörist eylem kurbanı olma ve bir terörist saldırı sonucu yaralanma veya ölüm riskleri olduğu fikrine katılmaktadırlar.

Çalışmanın bulgularından biri de demografik özelliklere göre terörizm risk algısının farklılaştığıdır. Terörizm risk algısıyla beraber davranışsal değişikliklerin arttığı özellikle cinsiyet değişkenine göre tespit edilmektedir. Araştırma kapsamında katılımcıların %40,8'i kadın, %59,2'si erkek bireylerden oluşmaktadır. Kadın katılımcıların belirsizlik risk algısı, terörizm risk algısı ve terör saldırısı sonrası davranışsal değişiklikleri erkek katılımcılara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca çocuk sahibi olma ve eğitim durumu gibi özellikler de terörizm risk algılarında farklılık yaratan durumlardır.

Terör olaylarına dolaylı olarak maruz kalan bireyler, terör mağduru olma korkusunun yayılması ve varoluşsal güvenlik algısının zarar görmesi gibi etkileri deneyimlemektedir. Ülkemizde son yıllarda Ankara Garı (2015), İstiklal Caddesi (2016), Beşiktaş Stadyum (2016), Atatürk Havalimanı (2016), Reina (2017) gibi sivilleri hedef belirleyen terör saldırıları gerçekleşmiştir. Bu tarz saldırı eylemlerinin kalabalık veya kamusal alanlarda meydana gelmesi, toplumu derinden sarsmış algısal savunmasızlık ve ontolojik güvensizlik oluşturmuştur. Bu durumun neticesinde doğrudan ya da dolaylı maruziyeti olan bireyler mümkün olduğunca kalabalık alanlara girmemeyi tercih etmekte, günlük aktivitelerin sınırlandıran ve bu davranışları günümüze kadar sürdüren bireyler olduğu görülmektedir.

Terörizm çok sayıda disipline hitap eden bir kavram olduğundan, farklı disiplinler ile birlikte yararlı fikirler geliştirilerek mücadele yöntemleri çeşitlendirilmelidir. Terörizmle mücadele etmek için, devletin organlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların iş birliği içerisinde çalışması gerekmektedir. Özellikle basın yayın organlarının da bu iş birliğinin dışında tutulamayacak en önemli aktörlerden birisi olduğu bilinmektedir.

Medyanın terör saldırılarını yayınlama şekli bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde halkın algılarını ve terörizm korkusunu etkilemektedir. Bireylerin toplumsal kurumlarla ilişkisi ve terör suçu mağduru olma veya risk durumu hissetmesi ile başa çıkabilmesi için sürecin medyada yansıtılma düzenlemelerinin hukuki olarak daha net belirlenmesi ve yayın öncesinde

denetlenmesinin güzel bir iş birliği olacağını düşünmekteyim. Uluslararası yapılan saldırı etkilerinin yansıması ve reklama bağımlı olan terörizm konusundaki algımız, kültürel hassasiyetlerinde kullanılarak çeşitli algılar oluşturabilen medya günün tehlikesi ortadır. Medya olmasaydı, terörize olanlar yalnızca terör olaylarına maruz kalan terör kurbanları olabilirdi. Yapılan çeşitli propaganda faaliyetleri ile bir yandan terörizmin yandaşlarında güç, haklılık ve aidiyet hisleri gelişirken, diğer yandan tarafsız kişilerde korkuya dayalı bir düşünce veya davranış değişimi zemini oluşturulmaktadır. Oluşturulmak istenen terör mağduru olma korkusu, terörizm risk algısı ve kutuplaşma zeminine karşı toplum, İngiltere'de olduğu gibi terörizme hazırlık el kitapları ve algı yönetimine karşı alınacak önlemlerle ilgili medyadan da istifade edilerek bilinçlendirme çalışmaları ile terör risklerine karşı başa çıkmakta daha başarılı olacağını düşünmekteyim.

7 Temmuz 2005'te gerçekleşen ve 52 kişinin hayatını kaybettiği Londra metrosu bombalamaları sonrasında yapılan bir araştırma sonucunda Londralıların psikolojik olarak bu olaydan etkilenme düzeylerinin, 11 Eylül saldırılarından sonra yapılan araştırmada ki Amerikalıların psikolojik olarak etkilenme düzeylerinden daha düşük olduğunu saptanmıştır. İki araştırma arasında zamanlama ya da saldırıların yapılış biçimi arasında farklılıklar var olsa da, iki ülke vatandaşları arasındaki terörizm riski algısı farklılığı, İngiltere'nin daha önce yaşadığı IRA terörizmi ve II. Dünya Savaşı tecrübeleri ile İngiliz hane halkına dağıtılan terörizme hazırlık el kitaplarından kaynaklanmakta olduğu bilinilmektedir (Rubin ve diğerleri, 2005).

7. Kaynakça

Ahmed, S. (2015). The Emotionalization of the "War on Terror": Counterterrorism, Fear, Risk, Insecurity and Helplessness. Criminology & Criminal Justice, 15(5), 545–560.

Altheıde, L,D.(2006). "Terrorism and the Politics of Fear", Cultural Studies-Critical Methodologies, Vol.6, No.4, pp.415-439.

Aly, A, and Green, L. (2009). Social Implications of Fearing Terrorism: A report on Australian Responses to the Images and Discourses of Terrorism and the other (Establishing a metric of fear), Perth: Edith Cowan University.

Anadolu A (2016). İstanbul'da terör saldırısı. 4 Mart 2021 tarihinde https://web.archive.org/web/20161210225434 adresinden erişilmiştir.

Aydın, Ç. (2016, Aralık 13). *Bomba TNT-RDX karışımı*. Hürriyet: http://www.hurriyet.com.tr/bomba-tnt-rdx-karisimi-40305009 adresinden alındı

Bal, İ. (2006). İ. Bal içinde, *Terörizm: terör, terörizm ve küresel terörle mücadelede ulusal ve bölgesel deneyimler (Vol. 12).* USAK Books.

Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 231-274.

Baltar, F., & Brunet, I. (2012). Social research 2.0: virtual snowball sampling method using Facebook. Internet research.

Başeren, S. (2006). Kavramsal Özellikleri ile Terörizm. *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu* (s. 7). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Beck, U. (2002). The Terrorist Threat: World Risk Society Revisited. Theory, Culture & Society, 19(4), 39-55.

Berg, S. (1988) Snowball sampling, in Kotz, S. and Johnson, N. L. (Eds.) Encyclopaedia of Statistical Sciences Vol. 8.

Boscarino, J. A., Figley, C. R., & Adams, R. E. (2003). Fear of terrorism in New York after the September 11 terrorist attacks: Implications for emergency mental health and preparedness. International journal of emergency mental health, 5(4), 199.

Caponecchıa, C. "Relative Risk Perception for Terrorism: Implications for Preparedness and Risk Communication", Risk Analysis, XXXII, 9, 2012.

Castells, M. (2008). Kimliğin Gücü, Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Çeviren: Ebru Kılıç, İkinci Cilt, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Chojnowski, L. (2017). The origins and waves of terrorism. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej, (4), 167-182.

Clemente, F., & Kleiman, M. B. (1977). Fear of crime in the United States: A multivariate analysis. Social forces, 56(2), 519-531.

Çardak, B. (2020). Ankara ve İstanbul'da Yaşayan İnsanların Terör Korkusu Üzerine Analitik Bir Çalışma (2002-2018) (Doctoral dissertation, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Çardak, B. (2012). Kadınların suç korkuları üzerine nitel bir çalışma. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 1(1), 23-46.

Çınğı, T. G. (2020). Korku Mekanları: Terör Korkusunun Mekansal Boyutu ve Kaçınma Davranışı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 23(1),*, 1-33.

Çitlioğlu , E., & Dedemen, F. (2014). Terörizmi Anlamak. *Güvenlik Bilimleri Dergisi, 3(2)*, 25-39.

Demir, C. (2008). Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK. *Uluslararası İlişkiler Dergisi, 5(19),* 57-88.

Demirci, S. (2012). Nükleer Terörizm Ve Tehdit Boyutlarına Yönelik Çıkarımlar. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 59-84.

Demirçivi, E. R. (2015). Metropollerde terörizm algısı: Ankara'da bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Deutsche Welle Türkçe (2016) "11 Eylül'den Bu Yana Terör. 4 Mart 2021 tarihinde https://www. dw.com/tr/11-eyl%C3%BClden-bu-yana-ter%C3%B6r/a-19540325. adresinden erişildi.

Deutsche Welle Türkçe (2016) İstanbul'daki kanlı saldırıyı TAK üstlendi. https://www.dw.com/tr/istanbuldaki-kanl%C4%B1-sald%C4%B1r%C4%B1y%C4%B1-tak-%C3%BCstlendi/a-36727473 adresinden erişildi.

Dolu , O., Uludağ , Ş., & Doğutaş, C. (2010). Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 65-1 ,* 57-81.

Duyvesteyn, I. (2004). How new is the new terrorism? *Studies in conflict & terrorism,,* 439-454.

Eisenman, D. P., Glik, D., Ong, M., Zhou, Q., Tseng, C. H., Long, A., ... & Asch, S. (2009). Terrorism-related fear and avoidance behavior in a multiethnic urban population. American journal of public health, 99(1), 168-174.

Aker, A. T., Sorgun, E., Mestçioğlu, Ö., Karakaya, I., Kalender, D., Acar, G., ... & Acicbe, Ö. (2008). İstanbul'daki bombalama eylemlerinin erişkin ve ergenlerdeki travmatik stres etkileri. Türk Psikoloji Dergisi, 23(61), 63-71.

Ekiz, D. (2003). Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri. Anı.

Eşsizoğlu, A., Yaşan, A., Bülbül, İ., Önal, S., Yıldırım, E., & Aker, T. (2009). Bir Terörist Saldırı Sonrasında Travma Sonrası Stres Bozukluğu Gelişimini Etkileyen Risk Faktörleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 118-126.

Erkan, N, & Sevin, B. (2018). Suç Korkusu Konusunda Bir İnceleme: Kadıköy Örneği. *Planlama, 28(3),,* 315-327.

Evans, J., & Mathur, A. (2005), "The value of online surveys", Internet Research, Vol. 15 No. 2, pp. 195-219.

Ferraro, K. F. (1996). Women's fear of victimization: shadow of sexual assault?. Social Forces, 75(2), 667-690.

Fischhoff, B., Gonzalez, R. M., Small, D. A., & Lerner, J. S. (2003). Judged terror risk and proximity to the World Trade Center. In The risks of terrorism (pp. 39-53). Springer, Boston, MA.

Forst, B. (2007). "The Demand Side of Terrorism: Fear", Ozgur Nikbay and Süleyman Hancerli (Ed.), Understandingand Responding to The Terrorism Phenomenon, Washington, DC: IOS Press., pp.43-54.

Hale, C. (1996), Fear of crime: a review of the literature. International Review Of Victimology, 4:79-150

Garrison, A. (2003). Terrorism: The nature of its history, Criminal Justice Studies. A Critical Journal of Crime, Law and Society, 16(1), 39-52.

Gürel, M. M. (2008). Küreselleşen dünya ve terörizm (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Henderson, D, A. (1998). Bioterrorism as a public health threat. Emerging infectious diseases, 4(3), 488.

Hoffman, B. (2017). Inside terrorism. Columbia university press.

Howie, L. (2005). There is Nothing to Fear but Fear Itself (and Terrorists): Public Perception, Terrorism and the Workplace. Paper Presented to the Social Change in the 21st Century Conference. Centre for Social Change Research Queensland University of Technology.

Hunter, A. (1978). Symbols of incivility: Social disorder and fear of crime in urban neighborhoods. In Annual Meeting of the American Criminological Society, Dallas.

Irmak, F., & Kahya, Y. (2014). Amerika Birleşik Devletleri'nde terörizm ve terörizm korkusu: 11 Eylül terör saldırılarının öncesi ve sonrasına ilişkin bir analiz. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(33), 315-324.

Kahil A., & Palabıyıkoğlu N.P. (2017). İkincil Travmatik Stres. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2018;10(1):59-70.

Kalvach I.Z. Basics of soft targets protection guidelines, Soft targets protection institue, Praque, 2016.

Kanat, S., Kodaman, T., & İren, A. (2016). İnsani Güvenlik Ve Terörizmle Mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 21(2),* 567-588.

Karaçuka, M., & Celik, N. (2017). Kırılgan-Başarısız Devlet Olgusu ve Terörizm İlişkisi. . *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1),* 20-41.

Karamanoğlu, Y. E. (2016). Terör Olaylarının İstatistiksel Analizi: Türkiye Örneği . *İstatistikçiler Dergisi: İstatistik & Aktüerya* , 12-25.

Kartal, A. B. (2018). Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye'de DAEŞ ve YPG Örneği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi,* 39-77.

Katz, M. C., Vincent J.W., & Todd A, A. (2003). "Fear of Gangs: A Test of Alternative Theoretical Models.", Justice Quarterly, Vol.20, No. 1, pp.95-130.

Katgı, T. (2017). Terör Saldırılarına Maruz Kalma Düzeyi ile Risk Algısı ve Travma Tepkileri Arasındaki İlişkiyi Biçimlendiren Bireysel Etkenler (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kiremitçi, İ. (2014). Küresel Boyutta Biyolojik Terör Tehdidi. *Savunma Bilimleri Dergisi, 13(2),* 27-58.

Kızmaz, Z. (2012). Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme. *Mukaddime, (5),* 51-74.

Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi, 6(12),* 191-210.

Kurt, S. (2019). "Yeni Terörizm"in Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneği. *Akademik*, 133-161.

LaGrange, R. L., & Ferraro, K. F. (1989). Assessing age and gender differences in perceived risk and fear of crime. Criminology, 27(4), 697- 720.

Laing, R. D. (1960). The divided self: An existential study in sanity
and madness, London: Penguin Books

Lavanco, G., Milio, A., & Romano, F. (2008). Terrorism's Fear. Perceived Personal and National Threats. International Journal of Humanities and Social Sciences, 2, 186-189.

Laqueur, W. (1999). The new terrorism: Fanaticism and the arms of mass destruction. W. Laqueur içinde, *The new terrorism: Fanaticism and the arms of mass destruction.* (s. 161-165). Oxford University Press on Demand.

Lerner, J. S., Gonzalez, R. M., Small, D. A., & Fischhoff, B. (2003). Effects of fear and anger on perceived risks of terrorism: A national field experiment. Psychological Science, 14(2), 144-150.

Manela, E. (2007). The Wilsonian moment: self-determination and the international origins of anticolonial nationalism. Oxford: Oxford University Press.

Martin, Gus (2017), Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar, çev. İhsan Çapcıoğlu, Bahadır Metin, Ankara: Adres Yayınlar

Martin, Gus (2010), Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues-Third Edition, California: SAGE Publications.

Mutch, N. (2006). challenges, perspectives, and issues. N. Mutch içinde, *Understanding terrorism: challenges, perspectives, and issues—2nd edition. By Gus Martin* (s. 696). Sage Publications.

Mythen, G., Walklate, S. (2008). Terrorism, Risk and International Security: The Perils of Asking 'What if?'. Security Dialogue, 39(2-3), 221-242.

NTV (2016). Beşiktaş'taki saldırıyı yapan teröristlerin kimlikleri belli oldu. 4 Mart 2021 tarihinde https://web.archive.org/web/201621542043/ adresinden erişilmiştir.

Öksüz , B., & Batu , M. (2017). Kriz İletişimi ve Turizm: 2016 Yılı Terör Saldırıları,. *Egemia*, 85-108.

Özmen, S. (2018, Eylül). *Güvenlik Algısı ve Orantısız Tahterevalli Kuramı.* M5 Ulusal Güvenlik, Savunma Ve Strateji: http://m5dergi.com/2018/09/guvenlik-algisi-ve-orantisiz-tahterevalli-kurami/ adresinden alındı.

Öztürk, M. (2015). Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki, The Journal of Academic Social Science Studies (36), 251-263.

Pain, R., Smith, S. J. (2008). Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life. In Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life, 1- 24. Aldershot: Ashgate.

Radil, S, M,, ve Castan Pinos, J., (2019). Reexamining the four waves of modern terrorism: A territorial ınterpretation, Studies in Conflict & Terrorism, 1-20.

Rapoport, D. (2001). The fourth wave: September 11 in the history of terrorism. *Current history, 100(650),*, 419.

Rosenfeld, J, E. (2010). Terrorism, identity, and legitimacy: the four waves theory and political violence, London: Routledge.

Rubin, G. J., Brewin, C. R., Greenberg, N., Simpson, J., & Wessely, S. (2005). Psychological and behavioural reactions to the bombings in London on 7 July 2005: cross sectional survey of a representative sample of Londoners. Bmj, 331(7517), 606.

Salman, S. (2021). Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 35-58.

Scott, H. (2003). Stranger danger: Explaining women's fear of crime". Western Criminology Review, 4(3), 203-214.

Sevinç, İ., & Babahanoğlu, V. (2019). Küresel Güvenliğin Değişken Yapısı Ve Terör Örgütleri Üzerine Etkisi: Deaş Terör Örgütü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(4),* 969-987.

Sipahi, E. B. (2016). Türkiye'de Kent Sakinlerinin Suç Korkuları Üzerine Bir Araştırma. *Journal of International Social Research, 9(43).*

Snijders, T. A. (1992). Estimation on the basis of snowball samples: how to weight?. Bulletin of Sociological Methodology/Bulletin de Méthodologie Sociologique, 36(1), 59-70.

Spencer, A. (20061-33). Questioning the Concept of Nex Terrosim. *Peace Conflict & Development*.

Spreen, M. (1992). Rare populations, hidden populations, and link-tracing designs: What and why?. Bulletin of Sociological Methodology/Bulletin de Methodologie Sociologique, 36(1), 34-58.

Skogan, W. (1986). "Fear of crime and neighborhood change"

Tavas, T. (1999). Terörizm Bağlamında intihar saldırıları örnek olayı. *Terörizm Bağlamında intihar saldırıları örnek olayı*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Terörle Mücadele Kanunu", http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2018).

Tuman, J. S. (2009). *Communicating terror: The rhetorical dimensions of terrorism.* Sage Publications.

Türk, B., & Hamzaoğlu, N. (2019). Üniversite öğrencilerinde terör mağduru olma korkusunun değerlendirilmesi: İstanbul örneği. *PUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,* 176-193.

Türkiye Barolar Birliği. (2006). *Türkiye ve Terörizm.* ANKARA: Türkiye Barolar Birliği.

Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yeniçeri , A., & Dönmez, Z. (2008). Terörizm ve Terörist Algisi: Silahi Kimin Tuttugu Ne Kadar Etkili? *Türk Psikoloji Dergisi, 23(62)*, 93.

Yıldız, M., & Belen, F. Z.(2018). Terör Eylemleri Sonrası Suç Mağduru Olma Korkusunu Tetikleyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme. *TERÖR VE UYUŞTURUCU MADDE ŞİDDETİ*, 37.

Walter Laqueur, The New Terrorism, Oxford University Press, Oxford, 1999, s. 10.

Wilkinson, P. (1977). Internal terrorism and the liberal state. In Terrorism and the Liberal State . *In Terrorism and the Liberal State* , 69-170.

Wilkinson, P. (2002). Terör ve terörizm: Kavramlar, özellikler ve tipoloji (Çev. Talip Kabadayı). Cemal Güzel (der.). Silinen Yüzler Karşısında Terör. (ss. 142-162). Ankara: Ayraç Yayınevi

Winkates, J. (2006). Suicide terrorism: Martyrdom for organizational objectives, Journal of Third World Studies, 23(1), 87-115.

8. Ekler

Demografik Form

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Yaşınız:……..

2) Eğitim durumunuz

İlköğretim

Lise

Ön lisans

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora ve üstü

3) Medeni durumunuz

Evli

Bekar

4) Çocuğunuz var mı?

Evet

Hayır

5) Kiminle yaşıyorsunuz?

Ailemle birlikte

Arkadaşlarımdan biri veya birileriyle birlikte

Yalnız

6) Mesleğiniz ……..

7) Beşiktaş terör saldırısı anında neredeydiniz?

() Vodafone Arena Stadında ( )Vodafone Arena Stadının çok yakınında ( )diğer (belirtiniz)

8) 2016 İstanbul-Beşiktaş terör saldırısı patlamasını duydunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

9) Beşiktaş terör saldırısından önce maçlara gider miydiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

10) Olay tarihinden sonra maçlara gitmeye devam ettiniz mi?

( ) Evet ( ) Hayır

11)Maç günlerinde stadyum ve çevresini güvenli buluyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

12) Terör olayından önce genel olarak maça giderken veya maç esnasında stadyum içinde aklınıza hiç saldırı olabileceği fikri gelir miydi?

( ) Evet ( ) Hayır

13) Bu saldırı yaşandıktan sonra maça giderken veya maç esnasında stadyum içinde aklınıza saldırı olabileceği fikri geliyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

14 Beşiktaş terör saldırılarından sonra kolluk kuvvetlerine duyduğunuz güvende azalma oldu mu?

( ) Evet ( ) Hayır

15) Beşiktaş saldırısı sonrası günlük hayatınızda değişiklik yaptınız mı? (çok kalabalık mekanlara gitmeme veya stadyum gibi mekanlara girmeme)

( ) Evet ( ) Hayır

16) Saldırı sonrası günlük hayatınızda değişiklikler yaptıysanız bu değişiklikler ne kadar sürdü?

( ) yaklaşık 6 ay ( ) 1-2 yıl ( )Hala sürmekte

17 Saldırı sonrasında çevrenizdeki bazı insanlara şüphe ile yaklaştığınız oldu mu?

() Evet ( )Hayır

Terörizm Riski Algısı Anketi

Aşağıda dinsel (etnik, ideolojik) terör eylemi kurbanı olma olasılığı ile ilgili birtakım ifadeler yer almaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyun ve her bir maddeye ne ölçüde katıldığınızı, uygun olan rakamı işaretleyerek belirtin.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum.	Tamamen katılıyorum

1. Yolda yürürken terörist eylem kurbanı olabilirim.	1	2	3	4	5
2. Alışveriş merkezlerinde terörist bombalama eylemlerine maruz kalma olasılığım vardır.	1	2	3	4	5
3. Benim gibi insanların terörist saldırıya maruz kalma olasılıkları yoktur.	1	2	3	4	5
4. Yakınlarımın terör kurbanı olma olasılıkları vardır.	1	2	3	4	5
5. Dini inançlarım nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	1	2	3	4	5
6. Yurt içinde seyahat ederken terörist eylemlerle maruz kalma olasılığım vardır.	1	2	3	4	5
7. Evimin bulunduğu çevrede terörist saldırısı olma olasılığı vardır.	1	2	3	4	5
8. Yurt dışında seyahat ederken terörist eylemlerle maruz kalma olasılığım vardır.	1	2	3	4	5
9. İdeolojik görüşüm nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	1	2	3	4	5
10. Terörist bir saldırıda zarar görme olasılığım yüksektir.	1	2	3	4	5
11. Terörist bir eylemden zarar görme olasılığım beni	1	2	3	4	5

endişelendiriyor.					
12. Terörist, çok yakınımızdaki bir kişi bile olabilir.	1	2	3	4	5
13. Yaşam tarzım (tercihlerim) nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	1	2	3	4	5
14. Okulda terörist saldırı olma olasılığı yoktur.	1	2	3	4	5
15. Terörist bir saldırıda zarar görmek benim kontrolümde değildir.	1	2	3	4	5

DAVRANIŞSAL DEĞİŞİKLİKLER ANKETİ

Aşağıda verilen maddeleri okuyunuz ve 10 Aralık 2016'da İstanbul Beşiktaş'ta Vodafone Arena Stadı ve Maçka Parkı'nda Terörist Saldırı 'sının ardından yaşadığınız deneyimleri göz önünde bulundurarak, size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Evet	Hayır
1) İstanbul'da 10 Aralık 2016'da yaşanan terörist saldırının ardından Beşiktaş'a gitmemeye özen gösterdiğim zamanlar oldu.	()	()
2) İstanbul'da 10 Aralık 2016'da yaşanan terörist saldırının ardından alışveriş merkezlerine gitmemeye özen gösterdiğim zamanlar oldu.	()	()
3) İstanbul'da 10 Aralık 2016'da yaşanan terörist saldırının ardından maçlara gitmemeye özen gösterdiğim zamanlar oldu.	()	()
4) İstanbul'da 10 Aralık 2016'da yaşanan terörist saldırının ardından meydan gibi açık ve kalabalık yerlere gitmemeye özen gösterdiğim zamanlar oldu.	()	()
5) İstanbul'da 10 Aralık 2016'da yaşanan terörist saldırının ardından çevremden duyduğum yeni bomba ihbarlarına göre gideceğim yerleri planladığım oldu.	()	()